

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese câte 2 cóle pe luna si costa 3 florini val. austr., pentru cei ce nu sunt membrii asociatiunei.
Pentru strainatate 9 franci lei noi cu porto postei.

Abonamentul se face numai pe câte 1 anu intregu.
Se abonédia la Comitétulu Asociatiunei in Sibiiu, séu prin posta séu prin domni colectori.

Sumariu: † Iacubu Bolog'a. — Despre documentele relative mai alesu la istori'a bisericésca a Romaniloru — Folosulu culturui. — Cuvinte sufletesci de Carmen Sylv'a. — Academi'a Romana. — Schitie biografice din viéti'a judelui regescu Ioanu Tiție. — In memori'a lui Carolu Davila medicu generalu in Romani'a, repausatu in Augustu 1884. — Procese verbale ale comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu luate in siedintiele dela 29 si 30 Maiu n. 1888. — Bibliografia. — Diverse. — Scól'a superióra de fetitie din Sibiiu, colecte. (Continuare din Nr. 9—10 anulu 1888).

Comitetulu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, patrunsu de cea mai adenca durere, vine a anuntia prea trist'a scire, cà bunulu patriotu, devotatulu si ilustrulu barbatu alu natiunei romane, consiliariulu aulicu in pensiuene, consiliariulu de curte alu Majestatii Sale ces. si reg. decoratu cu ordinulu Corón'a de feru cl. III, vice-presiedintele si neobositulu aparatoru alu intereseloru Asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu etc. etc. Neuitatulu domnu

IACOBU BOLOG'A

in etate de 70 ani, a adormitu in Domnulu Mercuri in 30 Maiu n. la 7 $\frac{1}{2}$ óre diminétia.

Remasitiile pamàntesci ale scumpulu decedatu s'au transportatu Vineri in 1 Iuniu n. la 3 óre dupa amédi din locuintia, strad'a Cismadiei Nr. 7, in cimiteriulu gr. or. dela Pórt'a turnului spre repausu eternu.

Numele acestui barbatu in genere stimatu, pronuntiatu va fi pururea cu deosebita pietate. Memori'a lui binecuvèntata va fi din nému in nému si cu scumpatate pastrata in inimile posteritatii romane.

Sibiiu, in 30 Maiu n. 1888.

Pentru Comitétulu Asociatiunei:

Elia Macelariu, m. p.,
presiedinte ad hoc.

Dr. Ioanu Crisianu m. p.,
secretariu II.

Acela care va scrie vreodata biografi'a lui Iacubu Bolog'a asia cum trebuie sè se scria aceea cu respectu la positiunea sociala in care ajunsese elu singuru din puterile sale fàra nici-o protectiune straina, va binemeritá inca si de alti vre-o treidiecei romani contimpurani ai sei conscolari sau colegi in facultatea de drepturi si in prax'a juridicaa, pe cari anulu mântuirei 1848 'i aflase aici in acésta tiéra tocm'a preparati de ajunsu, pentru cà spiritulu sântu trimisu preste mai multe popóra se descinda si preste densii.

G. Baritiu.

Despre documentele relative mai alesu la istori'a bisericeasca a Românilor^{*)}.

In cele doue transporturi de documente istorice, pe care avusem onóre ale inainta mai de curendu pentru archivulu academiei se afla si câteva destinate a impliní lacune si a reversa lumina dorita preste unele parti din istori'a bisericeasca a natiunei romane.

Nici-o parte a istoriei poporului romanu din vécurile trecute nu a remasu pâna astadi mai puçinu cultivata decâtu este istori'a sa bisericeasca. Avemu incercari, avemu fragmente din istori'a bisericeii, nu dâmu inse niciari de o lucrare sistematica, intréga, care sè se intinda si se curga precum curge unu rîu linu preste tóta lung'a serie a vécuriloru, de cându se crede cà acestu poporu a primitu religiunea lui Isus Christosu de a sa. Si apoi mi-ar placea si mie se cunoscú pe acelu omu genialu, carele se fia in stare de a scrie istori'a politica cum si istori'a literaturii române fâra ajutoriulu istoriei eclesiastice. Au fostu câteva vécuri, intru care o parte considerabila a poporului romanescu nici nu cunosea alta viatia de càtu pe cea din familia si pe cea din biserică. Spre a'si conserva biseric'a asia precum o mostenise dela protoparinti, elu se vediu se silitu a renuntia in unele tieri pe vécuri intregi la viati'a publica politica.

Acestea adevèruri recunoscute me facu si pe mine, cà intre altele se cautu si se urmarescu in totu timpulu si la tôte ocasiunile documente relative la istori'a bisericeasca. Pe la inceputulu acestui vécu alu 19-lea càtiv'a barbati dintre cei mai tari de spiritu au cutrieratu archive si bibliotece straine si pamentene, spre a inavutí si istori'a nóstra bisericeasca, éra prin acea fapta a loru au datu exemplu si indemnú salutariu noue urmasiloru sei; dara cându au voitú se le publice li s'au lungitu in cale censur'a si le-a smulsu pén'a din mâna. De aceea suspina si Georgie Sincai la câteva locuri in chronic'a sa dicèndu, cà pentru cutare epoca ar' scè se spuna si se descopere multe, se teme inse cà va provocá ura, góna si cà va patí reu. Contimpuranulu seu Petru Maiorú apucase a tiparí pâna éra in viatia, inca si o istoria bisericeasca a romaniloru, care asia scrisa mai multu in modu fragmentariu, cà in fuga, cà pe sarite, cà de fric'a mortii, ea totusi éra se reverse o lumina neasteptata prin documentele publicate, daca nu ar fi fostu confiscata indata dupa aparitiunea ei, apoi trimisa dela Buda in Clusiu, de acolo la Blasiu si éra la Clusiu, unde apoi exemplariile nelegate fusera inchise intr'o chilia dela monastirea franciscaniloru, cu exceptiune de vre-o suta, pe care studentii de romanu comandati cà se le incarce dintr'unu caru in altulu, le-au sciutu pitula si duce mai departe. Au fostu adeca si epoche de acelea in viati'a poporului nostru, in care nu érá suferitu sè se ocupe carturarii sei nici chiaru de trecutulu bisericeii loru.

^{*)} Din siedinti'a publica a Academiei române ținuta in 1/13 Aprilie 1888.

La vre-o 30 de ani dupa Petru Maiorú a luatú asupra'si mai alesu fericitulú nostru fostu colegu Timoteu Cipariu a continuá cu cercetarile pe terenulu istoriei bisericesci si documentele numeróse publicate in colónele archivulu seu in cursu de vre-o patru ani sunt unu adevèratu tesauru. Puçini ani dupa acestea se dete viatia pretiósei publicatiuni „Biseric'a orthodoxa romana“ in capital'a Romaniei, o publicatiune acésta, care asiu dorí cà se nu lipsésca nici unui romanu care ține la biseric'a sa si se scie inaltia preste opiniunile preconcepute. Se mai publica din timpu in timpu unele documente inca si in alte foi bisericesci si scolastice din Blasiu, Aradu, Caransebesiu, cum si in diariulu archidiecesanu Telegrafulu romanu dela Sibiiu, in fine si „Transilvani'a“ organu alu „Asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu“ care se afla in activitate de 27 de ani. Ce se dicu despre cele publicate in colectiunea Hormuzache nepretiuata!

Intr'aceea tôte acelea documente càte vedu lumin'a in sus atinsele publicatiuni sunt fórte bune pentrucá se ne convinga despre saraci'a de care suferimu din lips'a documentelor bisericesci si se ne marésca setea de ale càstiga. Nu este numai lips'a loru care turbura spiritulu amiciloru istoriei, ci este mai virtosu impregiurarea, cà de exemplu mai multe acte gubernementali de care se publica ici-colea in dilele nóstre, ne arata, pe ce cale ratacita eramu pâna acuma intru judecarea unorú evenimente eclesiastice, éra din altele invetiamu, cà ori-càtu s'aru fi aparatu protoparintii popóraloru orientale de influinti'a reformatiunei religióse din apusu, aceea totu a petrúnsu si la densele, éra anume in poporulu romanescu a produsu devastatiuni infricosiate.

Se póte intempla, cà unora din noi acésta asertiune a mea din urma se i se para prea cutezata.

Ei bine, acum in mâna cu seri'a lunga de documente publicate in anulu 1885 in doue volume de càtra Dr. Nicolae Nilles profesoru de dreptulu canonicu in Lintiu, precum si cu càte adunaramu de trei ani incóce in aceeasi materia, se póte proba de ajunsu, cà biseric'a romaniloru nu numai in urmarea domniei Islamului, ci in cele din urma trei sute de ani si in urmarea reformatiunei apusene ajunsese intre focu si apa, sau cum se mai dice la noi, intre ciocanu si nàcovala.

Éta inse aici inca si doue càrti manuscrise, un'a din anulu 1760, éra alt'a din 1745, amendoué compuse de càte unu barbatu carturariu de confessiunea calviniana si anume unulu popa. Cea de antai pórtá titlu:

Brevis Valachorum Transilvaniam incolentium Historia etc. Auctore Petro Bod de felsó Csernátton, Verbi D. Ministro. Form. 4°, 558 pagine.

Cu exceptiune de 13 pagine dela inceputu cartea intréga se ocupa pe largu si cu mare pasiune numai de istori'a bisericeasca a romaniloru, la inceputu de cea vechia, dupa aceea despre raporturile bisericesci romane càtra cea calvianiana, éra dela 1698 pâna la 1760 despre luptele ferbinti dintre biseric'a latina catolica si dintre cea protestanta din caus'a bisericeii romaniloru din Transilvani'a si Ungari'a cu Banatulu, pe care calvinii

subjugând-o în parte o să încorporasera la biserică a lor înainte de aceea cu vre-o optzeci de ani, era dela 1698 înainte curtea imperială se silia să o smulga dela calvini și să o alature la biserică a latină, care în aceea epocă scapatăse foarte tare, după ce stătuse sub domnia principilor protestanți în mai mult de una sută de ani.

Alta carte manuscrisă, a cărei copie exactă o are acum și academiă română, este compusă în limbă maghiară intitulată: *Az erdélyi oláhok uniultatásokról való rövid Historia 1745* adică *Historia scurtă despre unirea romanilor din Ardeal 1745*. Această scriere s'au aflat în colecțiunea de manuscrise foarte prețioase care fuseseră proprietate a contelui Emericu Miko fostu guvernatoru alu țerei, era după mărtea lui au trecut în proprietatea museului istoric și arheologic din Clusiu, de unde s'a decopiat pentru academie.

Se mai adăoga la cele două carti manuscrise încă și suplică din 1684 a locuitorilor români de confesiunea protestantă din orăsiu Deva, în care comunitatea bisericească roga pe principesă Anna Bornemisza, soția principelui betranu Michailu Apafy, că după Maria Sa le luase pe popă a lor care scia bine românește, pentru curtea Marirei Sale, acumă ei au rămas fără popă care se le scia predica românește, deci românii din Deva roga pe Domnă, că dacă le luă pe popă a lor, să se îndure a mijloci că se li se dea un alt parochu, care se cunoscă totu așa de bine limbă română. Copia exactă luată după originalu.

Cei cari voru să mai afle și alte izvoare pentru scrierea istoriei bisericești, necunoscute până acum cultivatorilor ei, n'au decât să se caute în cataloagele colecțiilor academiei făcute în anii mai din urmă. Eu ne voind a ve rapă timpul prea multu, la indemnul domnilor colegi din secțiunea istorică mă voiu margini a reflecta pentru astădată numai la câteva descoperiri din cele mai batetore la ochi relative la Biserică a romanilor, care esu din seriă documentelor publicate și nepublicate, anumite mai în sus, era acelea sunt între alte foarte multe, următoarele:

Este bine cunoscutu din diplomele principilor țerei, că începând din zilele lui Rákoczi tatalu și fiulu (1628—1660) dela mitropolitulu Ștefanu Simionu totu mitropolitii după ce se hirotonia în București că orthodoxi după ritul orientăle, făcând totuodată și marturisirea credinței orthodoxe orientăle, era apoi întorcându-se hirotoniti în patriă a lor, pe lângă ce se supunea la toate dispozițiunile protestantice coprinse în diplomă de confirmare, erau totuodată obligați a supune toate canoanele votate în sinódele eparchiei lor la aprobarea episcopului protestantu numitu în stilulu bisericescu calvinianu: superintendentu; mitropolitulu romanilor nu putea numi nici macar unu protopopu în diecesă a sa fără scirea și aprobarea episcopului reformatu calvinu.

Până acumă nu am datu de urmă nici-unei reclamațiuni care s'ar fi ridicată vreodată din partea mitropolitului Ungrovlachiei care este totuodată exarchu alu Plaiurilor adică alu țerilor învecinate, în contră acelu abusu ne mai auditu în lumea christiană, că unu

Archiereu se depuna marturisirea credinței orthodoxe în ziua hirotonirei sale, era apoi îndată după întorcere la scaunul în patriă a sa să jure credința și episcopului reformatu, cându este știutu, că bisericile protestante preste totu au lăpedatu și lăpeda mai toate dogmele numai ale Bisericii apusene catholice, ci și pe ale celei resaritene orthodoxe; căci adică între altele, reformații calviniani din cele șapte taine sau sacramente au lăpedatu pe cinci și au adoptatu numai două, *Baptismulu* și *Eucharistiă*; despre hierarchia în sensulu celor două Biserici mari nu voru nici să audă; din lăintrulu bisericilor au cassatu și scos crucile, altarele, icoanele și orice urmă de sculptură care aru reprezenta vre-o ființă omenescă sau cerescă; pereți albi, unu amvonu pentru predicatori, banchi pentru ascultători și altu nimic. Ritulu întregu alu Bisericii orthodoxe resaritene că și pe alu celei latine l'au declarat și l'u declara protestanții de idololatria și de superstițiune ce ar merită că se fie exterminată. Mai în scurtu, nu în patru sau cinci, dară în patruzeci și cincideci de puncte esențiale parte mare strinsu dogmatică differu bisericile protestante de biserică a orthodoxă resaritenă, la care toate dogmă predestinațiunei le pune vârfu.

Fia; acestea au fost și mai sunt până în ziua de astăzi doctrinele și convicțiunile religioase ale adevăraților protestanți și poporale cele civilizate au învățat abia în zilele noastre a respecta convicțiunile religioase ale altor și a fi toleranți către cei de alta credință conformu exemplurilor divine date de însuși fundatorul religiunii. Aici înse ne întimpina cu totulu alta întrebare: Cum se putea că să se afle archierei, cari se jure pe două simboluri de credință diametralu opuse; sau dacă voiti, cum se putea, că archierei și o parte considerabilă dintre preoți să credea numai cătu credu protestanții, să execute înse întregu ritulu resariteanu atât de bogatu și aplicatu pentru toate fazele vieții omenești? Și cum ore suferia ceilalți episcopi, mitropoliti, exarhi și patriarhi ai resaritului o anomalia, batjocura, calcare în picioare a dogmelor, a ritului, a canoanelor bisericii așa dicându de înaintea ochilor, fără să aflăm într-o sută de ani alta urmă de rezistență, decât unu singuru sinodu ținutu la Iasi.

Districtulu Fagarasiului limitrofu în tota lungimea sa cu Munteniă era încorporatu la biserică a reformată, avea episcopulu seu propriu, numitu de către Domnulu țerei și supusu de a dreptulu episcopului calvinescu. În comitatulu Hunedorei sau așa numita țieră a Hatiegului limitrofa cu Olteniă, două protopopiate românești trecuseră la confesiunea protestantă, precum au trecut și alte două mai în lăintru în Ardealu. Totă nobilimea de clasă a primă și de a două din Ardealu și din Banatu până pe la Caransebeșu devenise reformată calviniană.

Cum au venit catastrofe de acestea preste Biserică a romanilor, ce influența au avutu ele asupra poporului rămasu fără nici-o conducere, ținutu întru întunecime orbitore prin lipsă totală a unei educațiuni religioase în limbă sa maternă, la acestea și alte întrebări de na-

tur'a acestora ne dau responsuri mai multu sau mai puçinu satisfacátore documentele aflate si adunate pâna acum.

Fostau si epoce de acelea, unde romanii in unele districte ne avendu unde se mérga la biserică nici in diu'a de Pasci, dorindu a se cumineca sau cum se dice in mai multe parti ale tieiei, a luá pasci, pentru-cá se póta mânca de dulce, adunau mugurii unoru arbusti si facèndu'si cruce si câte've'a metanii, din acei muguri inghitiau, parintii, inpartindu si la ceilalti membrii ai familiiloru.

Dela 1691 si mai alesu dela 1700 de cându s'a produsu desbinarea confessionala si la poporulu românescu, se incepe unu altu periodu istoricu alu Bisericeii, dupa a mea parere, celu mai interesantu din tóte, mai virtosu daca'lu vomu considerá din punctu de vedere alu duratei sale, care s'a intinsu intre mari violentie, uneori si cu versari de sânge pâna in dilele imperatului Iosifu II. (1780—1790), carele prin asia numitulu decretu alu seu de tolerantia a infrenatu fanatismulu religiosu, a mai moderatu si acea specie de proselitismu, alu carui scopu nu era atátu càstigarea sufleteloru pentru vreuna din confessiunile religioase, càtu mai virtosu unele scopuri politice de ordine superioara. Intr'unu statu ori-care, unde toti locuitorii sau mai toti marturisescu aceeasi credintia, au aceleasi càrti rituali si totu unu dreptu canonicu, proselitismulu religiosu nu e cunoscutu nici din nume. Cu totulu altu cev'a se intempla in tierile unde locuitorii se afla desbinati in câte cinci si mai multe confessiuni religioase, precum este de ex. in Transilvani'a si in Ungari'a, in care tieri locuiescu alaturea si amestecati romano-catolici de ritulu latinu, greco-catolici de ritulu grecescu, ortodoxi totu de ritulu grecescu, reformati calviniani, protestanti luterani sau Augustani, sociñiani sau ariani, cari néga divinitatea lui Isus Christosu, néga si peccatulu stramosiescu, respingu dela ei tóte cele siepte sacramente, cum si totu ce se numesce in cele doue biserici mari traditiune (tradanie); in fine si religiunea mosaica cu 650 mií marturisitori ai aceleia. De aici apoi trist'a esperientia pe care o póte face oricare caletoriu prin aceste doue tieri, cá se védia nu numai in cetati mari cu câte 40—50 de mií, ci si in orasiele nuci si pe la sate câte patru si si cinci biserici, atâtea in câte confessiuni religioase voru fi desbinati locuitorii; de aici totu atáti popi, dascali, organisti si alti càntareti luptându cu lipsa si saracia din caus'a prea micului numeru alu poporeniloru.

In acésta stare de cea mai funesta desbinare confessionala aflase imperatulu Leopoldu I si ministrii sei numitele tieri dupa luarea Budei dela turci in anulu 1686, scótcerea loru din partea cea mai mare a Ungariei si ocuparea totodata a Transilvaniei de càtra trupele imperiali.

Romano-catolici fiindu in celu mai strinsu intielesu alu cuventului atátu imperatulu càtu si consiliarii si mai toti generalii sei, urmarea erá prea firésca, pentru-cá nu numai condusi de conscinti'a loru religioasa, ci si in interesulu materiale alu locuitoriloru se voiesca a'i induplecá la marturisirea unei singure credintie religioase si se in-

tielege cà la cea catolica. Ur'a inse dintre catolici si protestanti erá neasemenatu mai inflacarata si mai inradacinata decâtu cá monarchulu si consiliarii sei, intre cari erau si calugari iesuiti si prelati de rangu inaltu, se'si fia pututu ajunge scopulu asia usioru. Resboiulu celu barbaru de ani treidieci in Germani'a, gonirea tirnésca a protestantiloru in numeru fórte considerabile de càtra Ludovicu XIV, deseles insurectiuni sângeróse ale protestantiloru din Ungari'a cu scopu de a'si apará bisericele de invasiunea catolica produsese ura religioasa mai intensiva chiaru si decâtu aceea ce domnia intre mohamedani si christiani. De atâtea ori protestantii din Ungari'a cereau ajutoriu dela turci in contr'a catoliciloru. La ur'a religioasa se mai adagea si vechi'a ura nationala dintre magiari si germani heredita din vécuri si trecuta prin tóte generatiunile.

In Transilvani'a biseric'a romano-catolica apasata de càtra protestanti scapatase de multu, in càtu erá pe aci se fia esterminata. Episcopi'a catolica odinióra fórte puternica, desfiintata impreuna cu tóte monastirile din tíera, un'a parte din averile bisericesci confiscate pentru statu, tóte celelalte avutii inpartite intre magnatii tieiei; calugarii mai toti aruncati pe strade, unii chiaru ucisi.

Imperatulu Leopoldu I. si consiliarii informându-se de ajunsu despre starea desolata a catoliciloru din Transilvani'a, decide cá se'si ridice cu ori-ce pretiu biseric'a sa din umilire si din pulbere. Inse de unde si cum se apuce lucrulu? Protestantii magiari si sasi vedea bine, cá restaurându-se hierarchi'a catolica cu tóte drepturile, aceea va pretinde la momentu *restitutionem in integrum*, adeca tóte dominiile, bisericele, edificiile monastiresci s. a.

Deslegarea problemei nici-decum nu erá usióra, càci protestantii erau decisi a se apará cu armele in averile rapite prin secularizarea din véculu alu 16-lea. In acelasi timp, adeca intre anii 1686 si 1698 mai alesu generalii veniti in tíera si calugarii carii insotia cá preoti de regimentu, reflectara pe curtea imperiala din Vien'a mai antáiu la rutenii din Ungari'a, apoi la poporulu romanu din ambele tieri. Éca doue elemente, ísi disera ei, fórte bine venite, cu alu caroru concursu s'ar putea restaura catholicismulu decadiutu si a se inmulti numerulu catoliciloru cu mai mai multe sute de mií. Noi inse amu vediutu mai susu, cá biseric'a romaniloru apucase a fi subjugata cu o suta de ani mai inainte de càtra cea reformata si in parte chiaru incorporata la acésta.

Din diu'a in care protestantii aflara despre acelu planu alu curtiei imperiale se incinse o lupta crâncena intre acestia si intre catolici, pâna ce lupt'a de condeiu se prefacú in resboiu civile, care s'a inceputu in anulu 1703 si a duratu in modu fórte barbaru pâna in anulu 1711. Nici la unii din descendenti nu le prea place se audia, cá un'a din cauzele principale ale insurectiunei lui Franciscu Rakoczi la 1703 a fostu incercarea curtii imperiale de a smulge biseric'a romaniloru de sub domni'a calvinésca si a o alatura la cea catolica. Éta, asia ajunsera romanii intre focu si apa, intre ciocanu

si nacovala, până la atăta, încātu in cei optu ani de revolutiune rakocziana câte v'a miî de romani luptau sub nume de Curuti (Cruciati) la Rákoczi, éra alte miî 'si aruncau viati'a in siantiu sub nume de Lobonti (puscari) in partea trupeloru imperiale regulate. Sciau ei pentru ce si pentru cine se lupta unii cá si altii? Eu me in-doiescu fórte.

In totu casulu unu lucru se scie din acei ani de perire. Problem'a de existenta a bisericei romaniloru érá pusa, spre a fi deslegata. S'a lucratu la descurearea ei aprópe 150 de ani intre lacrimi de sânge si a trebuitu se ajunga omenimea la unu anu 1848 pentru cá se fia taiata si nu deslegata.

Voimu se cunóscemu episódele si peripetiile acestei tragedii eclesiastice, care s'a petrecutu in 150 de ani? Se folosimu acesteá câteva sute de documente câte ne stau la dispositiune până acuma pentru acésta parte a istoriei nóstre, se ne adoperamu a mai scóte din intunecimea archiveloru câtu se póte mai multe documente de adeverata valóre istorica, din tóte vécurile până unde suntemu in stare de a petrunde in trecutul celu mai departatu alu natiunei nóstre si alu tieriloru locuite de ea, pentru-cá incai successorii nostri se'si póta compune o istoria pragmatica, care se'í fia falinariu conducatoriu pe drumulu celu intunecosu alu viitoriului.

Sibiu, 1/13 Aprilie 1888.

G. Baritiu.

Folosulu culturei*).

Motto: Cultur'a e putere.

A vorbí despre cultura in seclulu culturei si inca intr'o societate de cultura, precum e si a nóstra, a vorbí de cultura intre barbati culti, cari mai in tóta diu'a vorbescu si cetescu despre cultur'a si educatiunea omului, despre cultur'a pamentului, a paduriloru, a albineloru, ba si despre cultura perului si a pielii si asia mai incolo despre cultur'a de inima, de minte, despre cultur'a nationala si religiósa morala etc. se va para cam paradoxu, se va para cá eu asiu aprinde o luminitia de céra, ca se ve aretu D-vóstre lumin'a dilei.

Cu tóte acesteá, tema mai acomodata pentru asta ocaziune n'amu aflatu si ve rogu, D-loru, se me ascultati cu binevoitóre indulgentia si atentiune, cá se ve desvultu pe scurtu parerile mele despre folosulu ce'lu aduce cultur'a.

Sum convinsu, cá multi dintre D-vóstra voru fi meditatatu asupr'a temei acesteia mai demultu si asia nu voru trage deosebitu folosu din desvoltarile mele; eu me tînu inse de adeverulu esprimat in sentinti'a, cá „sfatulu bunu nu se póte din destulu repeta“: Bis repetita valebunt.

*) Cetita in adunarea generala a despartimentului alu VI. alu Asociatiunei pentru cultur'a si literatur'a poporului romanu tînuta in 11 Februarie in Dev'a.

Dar se revinu la tema, despre care voiu tracta in doue puncte:

1. Ce este cultur'a?
2. Ce folosu aduce cultur'a?

Strabunii nostri din Rom'a, cari ni-au lasatu nóue mostenire limb'a romana, au intielesu, sub cuventulu cultura, ingrijirea de unu lucru cu scopu de alu inbunatati; asia dara lucrarea omenésca indreptata spre ameliorarea obiectului sau si a relatiuniloru de viétia este cultur'a. — In intielesulu acesta se ia cultur'a de pamentu, silvicultur'a, horticultur'a, vinicultur'a, apicultur'a etc. in intielesulu acesta se ia si cultulu divivinu religiosu, cá o ingrijire de relatiunile nóstre fatia de D-dieire, cá o ingrijire de locurile si lucrurile sânte.

Fiindu insa vorb'a de cultur'a unui omu, a unui poporu, sau natiune, usioru vom intielege scopulu umanitariu alu culturei. Cultur'a omului este asia dara indreptata spre ridicarea lui din starea de josu, la o stare mai inalta in societatea omenésca atátu in privintia materiala, câtu si in cea spirituala, cu unu cuventu, a inbunatati, a nobilitá pe omu cá individu, dimpreuna cu referintiele sale fatia de semenii sei.

E grea problem'a asta d-loru, dar e si frumósa, e sublima; ea tîntesce la fericirea omului.

Éca scopulu sântu, pentru care si Creatorulu a destinatu pe omu!

Daca e grea educatiunea unui omu si e lunga calea cátra culmea culturei inalte, cu câtu mai grea si éra cu câtu mai sublima si mai sânta trebuie se fia lucrarea indreptata spre educatiunea si cultur'a unui poporu, a unei natiuni intregi!

Ci problemele grele receru mijlóce multe si timpu indelungatu spre resolvirea loru cu succesu.

Cultur'a omului in genere, asia dara cultur'a omenimei intregi, s'a inceputu de secli, istori'a o dovedesce asta, si totusi inca nu e terminata, — nu, pentrucá omulu e capabilu de cultura progresiva. Tînt'a finala a culturei omenesci este perfectiunea ideala, despre care amintesce sânt'a scriptura, cându dice: fiti deseversiti, precum tatalu vostru celu cerescu deseversitu este.

Cumca in genere s'a facutu progresu este evidentu, ci progresulu acesta a inaintatu numai mereu, asia dicéndu pe nesimtitu, din simpla cauza, cá si in calea desvoltarií culturale s'au pusu piedeci.

De aceea dice unu mare barbatu germanu, Lessing: Pasiesce inainte! eterna Provedintia, cu pasi neobservati! Numai nu me lasa se desperezu in tine, pentru neobservarea progresului teu; nu me lasa se desperezu in tine, cându pasii tei mi s'ar para cá mergu inapoi!

In seclulu presente se lucra pentru cultura mai multu cá mai inainte, de aceea se si chiama „seclulu luminárii“. Astadi emuléza statulu cu biseric'a pe terenulu culturalu pentru putere. Popórele se lupta totu cu ajutoriulu culturei pentru existinti'a loru. Cultur'a e astadi lupta pentru viétia; ea imprumuta putere la viétia. Cultur'a e putere! — Progresulu in cultura este viétia, regresulu si ingnorantia e mórte.

Éca motivulu, pentru care tóte popórale, statele si deosebitele societati si corporatiuni lucra pentru cultura, pentru cá se'si asigure esistinti'a, cà-ci lumea inaintéza mereu, dar siguru, si mijlócele de traiu se schimba, ér' celu ce remàne indereptu, remasu este, se perde.

II. Amu atinsu dejá insemnatatea mare a culturéi in cele premerse; cu permisiunea D-vóstra voiui mai aduce si din istorie unele dovedi despre folosulu culturéi.

Amu disu, d-loru, cà cultur'a ne asigura viéti'a, va se dica, viéti'a nationala, viéti'a cá poporu, a càrui individualitate se caracteriséza prin cultur'a nationala.

Istori'a institutricea genului omenescu, ne presinta /o multime de popóra din timpul trecutu, cari a fostu puternice si numeróse, inasa fiind-ca le-a lipsitu cultur'a timpului de atunci, acele popóre s'au topitu in alte, cari li-au fostu superióre loru in cultura, si adi cele inferióre in cultura, de si mai puternice, sunt numai o notiune istorica, ér' tiér'a loru o notiune geografica.

Din contra popórele cari au statu la inaltimea spiritului timpului de atunci, in privinti'a culturala si-au pastratu individualitatea pàna in dilele nóstre; ba si mai multu, ele au absorbitu pe cele cu mai puçina cultura inca si atunci, càndu aceste au fostu tocmai cuceritóre.

Gotii au fostu unu poporu destulu de mare si de puternicu; astadi ei nu mai sunt. Popórele subjugate de ei fiindu mai culte, i-au prefacutu in Italieni, Francesi si Spanioli. Longobardii, germani de origine, s'au asiediatu cá cuceritori in Itali'a de nordu; astadi sunt si ei Italieni totu din caus'a amintita.

Rom'a cea puternica a cuceritu Greci'a, dela care a imprumutatu cultura spirituala. Rom'a a fundatu pe ruinele Greciei, Macedoniei si ale Bizantiului, imperiulu orientalu romanu cu viétia romana, cu institutiuni romane. Si ce s'a intemplat?

Cultur'a grecésca au esitu ivingatóre. Imperiulu romanu orientalu a primitu la anulu 602 (sub Foc'a) limb'a grecésca in administratiune. Imperiulu orientulu a devenitu din romanu grecescu.

V'asiu mai putea enumerá si alte exemple pentru afirmarea adevérului istoricu: cà cultur'a nu numai susține viétia, ci o si sporesce prin cuceriri nóue.

Din exemplele citate resulta, cà cultur'a este fórté folositóre, ba ea este conditi'a cardinala pentru viéti'a nationala.

Acestu adevéru e recunoscutu adi de tóte popórele si statele, din care causa càmpulu culturalu a devenitu càmpu de lupta pentru esistintia si putere.

Scól'a inasa este institutiunea, care propaga cultur'a si educatiunea popóraloru. Éta pentruce s'au ridicatu in deceniile ultime unu numeru asia de mare de scóle de tóta speci'a atátu din partea stateloru, càtu si a confesiuniloru, apoi din partea societatiloru cu scopu umanitariu.

Acele societati inasa, cari nu sunt in positia de a susține scóle, impartiescu ajutóre tineriloru seraci, dar

diligenti la invetiatura, pentru-cá se inainteze si sè se ridice pàna susu la nivelulu culturéi inalte si devenindu barbati, se fia stàlpi si conducatori adevérati poporului care i-au ajutatu.

De óre-ce unu poporu numai atunci se numera intre cele culte, càndu cultur'a generala patrunde si strabate prin tóte straturile pàna josu la tieranu, asia dar se recere, cá la oper'a acésta mare se punemu cu totii umeru la umeru si se ajutàmú generatiunea tinera pe calea culturala in tóte directiunile.

Associatiunea nóstra are de scopu cultur'a poporului romanu, ea țintesce la fericirea némului nostru, dar apoi ea totu dela romanu, dela fia-care romanu, astépta jertfe materiali pentru promovarea scopului ei sublimu. — Poporulu romanu detoresce siesi cu aceste jertfe, elu trebuie se le aduca in interesulu seu propriu, in interesulu culturéi sale, si alu esistintiei sale. Alte popóra inca jertfescu pentru cultur'a loru proprie si póte cà dispunu si de mai multe mijlóce materiali de càtu noi; dar fondulu spiritualu alu romanului, talentele lui sunt recunoscute de superióre; deci dispositiunile pentru susținerea luptei de esistintia ne favoréza si avemu sperantia cà providenti'a, care ne-a susținutu pàna acum in noiénulu timpuriloru, ne a destinatu pentru unu viitoriu mai frumosu, mai fericé! Asia se fie!!

De mi-ar fi succesu a Ve convinge, d-loru ascultatori, despre marea necesitate a culturéi romanesci nationale, m'asiu simți fericitu si remuneratu pe deplinu pentru ostenél'a, ce mi-amu impus-o, resolvindu-me la comunerea consideratiuniloru espuse.

In fine inchieiu cu acea, ferbinte dorintia, cà binecuventata se fia memori'a aceloru mari barbati antecesori ai nostri, cari intielegendu spiritulu timpului, au infintiatu Associatiunea pentru cultur'a si literatur'a poporului romànu, si ér' binecuventati se fia toti aceia, cari alérgea cu denarulu loru spre a'lu depune pe altariulu culturéi poporului romanu!

Cuvinte sufletesci.

In sesiunea din a. c. 1888 a academiéi romane presedentele de onóre, Regele Romaniei, in un'a din siedintiele conduse de M. Sa binevoí a doná din partea reginei pentru bibliotec'a academiéi càte unu exemplariu din 16 opere publicate esite din pén'a eruditei suverane. Cu aceeasi, ocasiune se inpartira si membriloru exemplarie din oper'a titulata Cuvinte sufletesci de Carmen Syl'va. Bucuresci Tipografi'a cartiloru bisericesci. Form. 8-vo mare, 131 pagine.

Pentru-cá si lectorii nostri se aiba ocasiune de a cunósce incai unu specimen din acestu opu bogatu de meditatiuni profunde, din cele XXI capete in care se inparte cartea, reproducemu si noi capu X. et XI dela pag. 59 et sequ.

X.

Despre suferința și credința.

Cuvintele din fruntea rugăciunii noastre de astăzi le amu scos din cartea a doua a epistolei sfântului apostolu Pavelu către Corinteni, cap 4, vers 8:

„Intru toate necaz patimind, dar nu strimtorindu-ne; lipsiti fiindu, dar nu de totu desnadejduindu-ne“.

Pe toate foile din cartea vietiei, care e Bibli'a, aflamu cuvinte de mângaiere. Marele invetiatoriu a sciutu bine că viați'a noastră e tiesuta de multa intristare, și nici unulu din ucenicii sei n'a traitu în tîcna și în liniste. Sfîntulu Pavelu a presimțitu mórtea sa cea cruda și suferințele ce astépta pe acei cari erau se'i urmeze lui. Dar elu a mai sciutu și alta; că o credința tare și statornică trece peste toate relele, cari se revarsa asupra noastră.

Noi nazuimu cu totu dinadinsulu, se ne facemu viați'a mai usióra, mai frumoșa, mai tîcnita. Numerulu place-riloru e înse fórte micu, alaturea cu multimea dureriloru, a grijiloru și a desamagiriloru, cari ne apasa în fia-care di, în fia-care césu. Ce s'ar alege din noi, dacă n'am fi partasi amaraciuniloru, cari ele ne îndemna la lupta? Cum amu fi, cându amu avea numai dile bune? Ne-amu întinde la sóre cătu elu ar' lumina, și n'amu mai misca nici mánile, nici piciórele noastre, căci numai pentru pu-çini ómeni munc'a e o înboldire frésca. Cei multi mun-cescu numai pentru că suntu nevoiti a munci, și lupta, numai că se nu se prapadésca. Puçini sunt alesi cari sunt manati de o pornire neincetata de a lucrá, cari sunt chiepati a infrumsetia viați'a tuturoru. Dar si ei suferu chinuri mari! și loru numai rareori le este datu, sè se bucure de ceea ce au făcutu în lume.

Noi ne tânguimu mai virtosu de nedrépta impartire a bunuriloru trupesci.

Puçini se gándescu la bunurile sufletesci. Amu vrea se fia asemenatu ceea ce Dumnedieu a facutu ne-amenatu. Dar unde ar' remanea rînduél'a lumii, dacă n'ar fi ómeni pentru fia-care lucrare? Unde ar' remanea rînduél'a lumii, dacă n'ar fi ómeni, cari se póta plăti lucrarea cea frumoșa, care desfátéza în urma pe toti ceilalti?

Se ne gándimu o lume impartita în particele, fia-care totu atátu de mare cá si ceealalta, și în care n'ar fi nimenui iertatu se'si agonisésca mai multu decâtu numai o singura particica. Se ne inchipuimu o lume, în care nimenui nu iar' fi iertatu se aiba mai multa pri-cepere și iscusința decâtu altulu. Cum ar' fi óre aceea lume? Noi amu fi asemenea dobitóceloru, cari dupa-ce au trasu brazd'a, sunt legate la iesle. Pentru-ce sunt elefantii și vermii, paserile și cărtițele, pescii și muscele? Si érași pentru-ce óre sunt toate aceste atátu de felurite, încátu nu suntemu în stare se numeramu toate soiurile loru?

Noi întrecemu animalele într'o privința. Noi do-rimu o stare mai buna, nazuimu spre o îmbunatatire și amu vrea se pasimu totu spre mai bine. Ratacim înse în alta privința. Ne uitamu la alti ómeni și amu voi se fimu cá si dînsii, pentru-că noi nu le cunóscemu du-

rerile și amaraciunile loru tainice. Pescele nu póte se parasésca elementulu în care traiesce — apă; pescele nu póte sè se faca pasere, căci aerulu care dá viația și sboru paserei, lui fi aduce mórte. Unu animalu cu patru pi-cióre nu póte se umble în apa și se traiasca în mare cá animalele de apa, căci elu s'ar inneca îndata. Fia-care póte lucrá la buna starea și perfectionarea sa, nu-mai în mijloculu de viația în care e pusu. Și pentru acésta fia caruia i s'au datu supararile lui distincte. Aceste suparari îmboldescu și impingu pe calea pra-pastiósa numita viația. Pe acésta cale ne urcamu cu totii spre o înaltime necunoscuta: unulu se urca mai repede, altulu mai incetu; unulu împovoratu mai greu, altulu mai usioru; unulu se suie sarindu, iar' altulu cu pasi potriviti. Cu toti avemu înse credința, că acolo în vírfu, lucește sórele celu vecnicu.

Cum ar' fi óre, dacă amu perde acésta credința, dacă amu vedea, că întrég'a noastră înaltiare a fostu nu-mai unu mersu prin nasipu și prin cenusie, cá în locu se ne fimu înaltiatu, amu datu mereu îndaraptu și ne-amu cufundatu totu mai afundu, pàna cându amu ajunsu în fundulu mlastinei, de unde nu mai e scapare? Mai sunt multi ómeni, cari 'si împovaréza umerii cu intristare și nu mai potu pasi nici-unu pasu înainte. În asemenea momente bine e se stamu locului, umiliti și îngrijiti, că se ne resufflamu, asteptându putere din ceriu, care se ne întarésca medularele și se ne mântuésca ochii de in-tunereculu ce-i impedeca a aflá calea. Dumnedieu ne iarta și atunci cându dicemu tremurându: „Nu mai pu-temu!“ Cându din sufletulu nostru înfloratu se înaltia la dînsulu acestu glas de neputința. Elu scie că noi totu mai putemu, căci elu ne-a daruitu putere înca înainte de a ne fi nascutu.

Cându durerea și mahnirea ne cuprinde din nou sufletulu, adese stàm uimiti și inspaimântati și de aceea durerea și mahnirea ne paru atátu de grele de suferitu. Mai vine și nerabdarea noastră, că-ci credemu că amu putea resturna de pe noi durerea și grija și că iarasi amu putea fi veseli cá mai înainte. Multu timpu trece înse pàna ne convingemu, că durerea și mahnirea care ne sfisie o suferimu necontentitu, că nu o putemu alunga din inim'a noastră, că trebuie se traimu mai departe cu dînselu o viația noua, mai asediata, mai grea.

Trebuie se invetiamu a purtá cu fatia senina dure-rea cea vecnică a raneloru sufletesci. Vitézulu e vitézu nu numai în bataie, ci și dupa resboiu, cându suferu cu rabdare și bucurie ranile și schilodirile din resboiu.

De ce óre viați'a e din ce în ce mai grea, cu cătu ne înaltiamu mai multu?

Noi suntemu cá bradii pe cóst'a muntelui. La in-ceputu suntemu slabi și mici, ocrotiti de ceilalti, ocro-titi de stànc'a în care amu prinsu radacini. Cu cătu bradulu cresce mai înaltu, cu atátu mai multu 'lu lo-vesce furtun'a, cu atátu vírfurile cele mai înalte sunt mai tare bántuite și scutate. Josu în întunerecu și în desime, ne pare că suntemu apasati și inadușiti; și mai târziu cându vijeli'a rupe și pustiesce în drépt'a și stàng'a, cându tovarasii nostrii cadu în jurulu nostru

si cându noi remànemu singuri cu crengile frànte, dorim se ne întorcem iarasi la pacea si la linistea de mai inainte. Dar sosese o vreme, in care ne impretenim cu furtun'a. Ea ne intaresce radacinile si ne face mai vînjosi. Atunci nu ne mai infioramu, cà-ci amu trecut prestele multe si amu vediutu, cà sórele lui Dumnedieu din ceriu totu mai resare prestele noi in fia-care diminétia; cà primavar'a totu mai sosese regulatu in fia-care anu si cà pamèntulu totu ne mai pórtá si nu ne-a inghititu. Sosese inse timpulu, cându viati'a, pe care amu blastemat-o si 'i doriamu sfirsitul, ne e totusi scumpa. Sosese timpulu, cându recunóscem cà viati'a e unu bunu mare, càruia multele nenorociri i au datu unu pretiu si mai mare. Sosese timpulu, cându nu mai asteptamu cu bucurie césulu mortiei, ba cându amintirea lui ne ingrozesce. Atunci Dumnedieu pune mán'a sa pe inim'a nóstra, cà se nu simtimu cà ea inghétia, si cà se adormim incetisioru, — esindu fàra frica din acésta lume minunata, pe care amu vediut-o de ajunsu, si in care nu mai este pentru noi nici intristare, nici gróza, nici siovaire.

Parinte! Dà-ne Tu putere in césulu necasuriloru si alu intristariloru, cà se nu stàmú cà niste nemernici si se nu tremuramu inaintea fetiei Tale, noi cari suntemu ziditi de mán'a Ta, noi cari amu primitu dela Tine suflarea Ta datatóre de viatia! Invatiane se scimú a purtá povar'a, pe care mán'a Ta a pus-o pe umerii nostrii! Noi scimú, cà noi o purtamú. Noi scimú ca voimú se o purtamú. Tu nu ne dai o sarcina mai grea decâtú putemú duce. Ér' cându nu vomú mai putea pasí inainte, cându ne-amú apropiatu de sfirsitul nostru, atunci a sositú fericirea si asteptamú numai semnulu Teu celu blându, care ne chiama, pentru a sbura in bratielè Tale mântuiti de tóta povar'a pamintésca! Nu! Noi nu vomú siovai, càci suntemú ai Tei! nu! Noi nu vomú tremura, càci Tu vei face se tréca dela noi vijeli'a, care ne incovóie si ne scutura! Parinte sfinte! Vomú fi sementi'a Ta, ne vomú adapa la duhulu Teu, care necontenitu va patrunde in medularile nóstre! Ne vomú insufleti, ne vomú incaldí si ne vomú curati la schintei'a vointiei Tale! Ran'a ce ne-a trimisu mán'a Ta, ne-a fàcutu martori hotariti ai Tei. Deci tie 'ti aducemú multiamita si pentru ranile ce purtamú! Nu trage mán'a Ta dela noi, ci intinde-ne-o totdeun'a cà se nu siovaime! Aminu!

XI.

Despre frumseti'a femeiei celei bune.

Cuvintele pentru rugaciunea nóstra de astadi le-amú scosú din cartea lui Sirach, cap 26, vers 18:

„Sórele cându resare intru cele inalte ale Domnului, si frumseti'a muierii bune podóba este casei sale“.

Atàta putere, atàta lumina, atàta tarie cere marele propoveditoru dela femeie, càtu cere dela sóre, — nu mai puçinu. Si are dreptate. Deci puterea femeiei se simte in tóta cas'a. Puterea ei o simtimú indata ce amú intratu in casa, inca inainte de a fi întâlnitu pe stapàn'a ei. Inca de pe pragulu usiei o putemú cunóscé, si de

acolo incepemú a fi sub farmeculu fiintiei si alu lucrarei ei. In palate cá si in colibé, ori de càlcamú pe covóra ori pe unu asternutu de lutu, ori de ne intimpina o sluga imbracata in haine cu fire de auru, ori unu copilú descultiu; de intramú si intr'o camera bogatu impodobita ori intr'o camarutia mica si strimta; — pretutindeni ne graiesce respicatu stapàn'a casei, o cunóscemú fàra a o fi vediutu. Ér' cându dins'a e cà sórele, atunci cas'a ei e asemenea cerului luminos, senina si inveselitóre. Cându femeia, stapàna casei, pórtá pe fruntea ei curatienia, in mánì lucrulu si in inima iubirea, atunci in jurulu ei ea respàndesce mirésma si stralucire; atunci copii si florile ei inflorescu; atunci barbatulu ei zimbesce cându intra acasa obositu de munc'a dilei; atunci óspele, càruia ea i ese in cale, se inveselesce; atunci bolnavulu la audiulu glasului ei, se simte mai bine; atunci celu lipsitu se simte ajutatú mai multu de sfaturile ei intiepte, decâtú de darurile ei cele mari. Nu e greu cà femeia se fia cà sórele. Unu singuru daru se cere: iubirea! O femeia cuprinsa si insetata de iubire nu se uita la nici o greutate, la nici o jertfa, la nici o ostenéla, la nici o frica; càci ea nu traiesce nici unu minutu pentru sine, ci numai pentru altii. Ea nu intréba: „Fi-voiu eu fericita?“ ci ea isi dice: „Fericivoiu eu pe cei pe cari mi ia datu Dumnedieu?“ Femeia, care in tóta vremea si in totu césulu 'si pune acésta intrebare, curèndu va simtí puterea ei, càci ea maresce intielegerea si deschide ochii.

O femeia nici o data n'ar trebui se mérga la culcare inainte de a se fi intrebatú: „Pe cine am fàcutu eu astadi fericitu?“ Iar diu'a, in care ea n'a inveselitu si n'a incalditu inim'a unui omu, se i se para o di perduta.

Da! Veselie se respàndésca in jurulu ei feciór'a, prin ajutorinti'a ei voiósa la tóte, prin sprijinulu datu celoru mai slabi, prin lucrarea usióra si vesela a bratieloru ei sprintene, prin cugetarea limpede a inimei ei celei tinere si gingasie. Veselie se respàndésca femeia puternica, purtându cu zimbetulu pe buze grijile dilnice, impartindu cu credintia ostenelile, avendu o nesecata rabdare, si iertându tuturorú gresielile si slabiciunile lorú. Veselie se respàndésca in casa mam'a, ingrijindu in liniste de ceat'a cea mica a copiiloru, departându priméjdi'a si impartindu comorile nesecate ale iubirei, cu care intimpina pe fia-care copilú nou nascutu, intocmai cà isvorulu de lapte din pieptulu ei. Veselie se inpartia si betrán'a cu zimbetulu ei, cu tóte cà tèmplele 'i sunt obosite si perulu ia inalbitu. Desfatézate si tu, batràno, de pacea dobandita in urm'a atàtoru vijelii. Desfatézate si tu in tineretulu celu veselu, care infloresce in urm'a ta. Bucurate si tu de lumin'a, pe care de pe acum o zaresci licurindu prin portile ceresci.

Dela resaritulú plinu de focu, pàna la miediulu dilei caldurosu si roditoru si pàna la roséti'a apusului, ce respàndesce umbre blànde, tu, femeia, poti fi unu sóre, si ferice de tine cându esti cà unu sóre.

Iar' voi barbatiloru, priviti in femeile vóstre lumin'a sórelui vostru. Si pentru acésta iarasi numai unu lu-

cru se cere: iubirea! O femeie neubita e cá o flóre pusa in fati'a ventului de média-nópte. Ea ar inflóri dara nu póte se dea de cátu frundie galbene, si cându ar' trebui se apara in tóta podób'a ei, atunci se vestejesce. O femeie neubita e frínta in puterea ei precum unu ríu prin o iezatura. Ap'a, ce voiá se curga in largulu ei si in plinulu undeloru ei, se opresce in cale si nu scie incotro se apuce. O femeie neubita e cá sórele de iarna, acoperitu de norii grei de zapada, zadarnicitu de suflarea crivetiului, care impedecea caldur'a lui se incaldiésca pamintulu. Unu barbatu, care-si iubescce femeia, va descoperí in trinsa in fia-care di comori noua.

Elu o va pretiúi mai multu decâtu pietrele cele mai scumpe, càci pentru dinsulu ea trebuie se sufere dureri si primejdií de mórte, griji si intristari. Elu îi va multiami in fie-care di, càci dinsa a facutu din cas'a lui unu locasiu alu pazei si din copií lui ómeni de vrednicie.

Da! Femei'a e inzestrata cu o putere mai pre susu de tóte puterile, cu o vrednicie mai inalta decâtu tóte vredniciile, cu o frumsetia mai mare decâtu tóte podóbele pamentului: Ea e mama! A fi „mama“ e inceputulu si sfírsitului chiemarei si alu fiintiei ei. „Mama“ e numele celu mai inaltu ce i se póte da. A fi „mama“ e viteji'a ei, e marturi'a vietiei ei, e cunun'a ei de biruintia, e lupta si marirea ei, e viati'a si mórtea ei.

Acésta simtire e atátu de puternica in pieptulu fia-carei femei, încátu femei'a in vírst'a cea mai frageda ocrotescce pe cei mai fragedi, iar' mai târdiu ea e mama parintiloru ei, cari au imbatrânitu, ea e mam'a soçiului ei, de care ingrijescce cu iubire. Ér' cându femei'a e lipsita de acestu daru cerescu, ea daruiesce iubirea ei de mama streiniloru, cà-ci isvorulu de iubire trebuie se isbucnésca din ea in tóta deplinatatea puterei lui. Prin ajutorulu acestui daru, care cere jertfa de sine, se póte indrepta chiar o femeie pecatósa. Prin ajutorulu acestui daru chiaru femei'a pecatósa póte se'si spele vinovati'a in fati'a ei si in societatea omenésca.

Din potriua, o mama rea e o privire nenorocita. Barbatulu pedepsitu, cu o soçiie rea, perde ori-ce nadejde, càci o mama rea e mai pre josu decâtu animalele cari si ele 'si dau viati'a pentru puii loru.

Daca vei vedea unu vitézu pe càmpulu de lupta sau in imperati'a spiritului, ori de vei intàlni vre-unu stapànitoru in gândiri si in descoperiri: se scí cà elu a avutu o mama alésa.

Voi, mameloru, aduceti-ve aminte, cà micile fiintie ce vi le-a daruitu Dumnedieu, la sínulu vostru si in bratiile vóstre, invatia dela voi binele si reulu, poftele si dorintiele, curateni'a sufletésca si bunatatea. Aduce-ti-ve aminte, cà dela voi ele primescu tóte, chiar tóte, si inca in puterea vóstra sta de a face pe copiíi vostri fericitu sau nenorociti, dupre pornirea sufletésca a fiacarui, càci acésta pornire ne croiesce sórtea vietiei nóstre. Rabdarea mamei in nenorociri, multiamita ce mam'a dà pentru fia-care raza de caldura si pentru fia-care ceasu bunu, au inriurire asupra copilului, intocmai precum nemultiamirea mamei amaresce si instreinéza su-

fletulu copiiloru de totu ce le-ar' putea pricinuí bucurie si veselie.

Inriurirea tainica a mamei e nemesuratu de adénca. Nici ea insasi nu cunósce puterea ei si se mira vedíendu, cà a resaritu ceea-ce a semenatu; si iarasi se mira vedíendu, cà piere ceea-ce dins'a a ingrijitu. Dar ori càtu de aprópe e chiemarea femeiei de Dumnedieire si ori càtu de asemenata sórelui e iubirea ei, si ea trebuie se ratacésca si se gresiésca. Improtiv'a acestor'a, barbatulu se-i stea intru ajutoríu si se-i usiuredie sarcin'a, pen-trucá cinstindu-se unulu pe altulu se infflorésca unu nému sanatosu de fi ai lui Dumnedieu! Amin!

Ajuta-ne Tu, Parinte, cà se ne putemu impliní datoriile de iubire unulu càtra altulu! Tu, care ne-ai ziditu pe noi cei in neasemanare unulu de altulu, ajuta-ne pe noi cà se ne indeplinimu si se ne ajutam unulu pe altulu, cà astfelu crescèndu se ne apropiemu de Tine! Parinte cerescu! Fa-ne buni si deplinu curati, càci Tu ne-ai invetiatu a cunósce, ce este frumseti'a cea cerésca. Noue, celoru impartasiti cu darulu Teu, ne-ai lasatu cugetarea, care ne luminéza cà sórele si care ne dà putintia de a jertfi voiosi tóte, pentru cà pruncií nostri se fia mai bunisi mai intielepti decâtu noi. Ér' cându vomu ratací, Tu ne vei indrepta si nu Te vei obosí de dés'a nóstra alunecare. Fà, dómne cà se fia cas'a nóstra unu raiu luminatu de sórele iubirei Tale, unde jertfa nu se pare prea mare, unde iertarea e nemesurata, unde multiamit'a nu e data uitarei! Aminu!

Academí'a Romana.

Insciintiare.

Dupa decisiunile luate de Academí'a Romana in sesiunile de pàna la anulu 1888, concursurile propuse de Academie sunt cele urmátore:

I. *Marele premiu Nasturelu-Herescu* din seri'a B, in suma 12,000 lei, se va decerne in sesiunea generala din anulu 1889, unei càrti scrise in limb'a romana, cu conținutu de ori-ce natura, care se va judecá mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1885 pàna la 31 Decembre 1888.

II. *Premiul statului Eliade-Radulescu*, de 5000 lei, se va decerne in sesiunea generala din anulu 1889 unei càrti scrise in limb'a romana, cu conținutu literaru care se va judecá mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1887 pàna la 31 Decembre 1888.

NB. Concurentii la aceste premii voru binevoi a trimite la cancelaria Academiei Romane, in Bucuresci, operele lor, cari voru fi in conditiunile de timpu aci insemnate, in câte 12 exemplare, pàna la 31 Decembre 1888.

III. *Premiulu Nasturelu-Herescu* din seri'a B, de 4000 lei, se va decerne, in sesiunea generala din anulu 1890, unei carti scrise in limb'a romana cu conținutu de ori-ce natura, care se va judecá mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie pàna la 31 Decembre 1889.

NB. In privinti'a premiiloru „Nasturelu-Herescu“ se pune in cunoscenti'a publicului urmátorele dispositiuni din codicilulu reposatului intru fericire C. Nasturelu-Herescu:

B. Premii pentru opere publicate.

„In totu anulu societatea Academica Romana va avea „a premia, din veniturile fondului *Nasturelu*, o carte tiparita, „originala, in limb'a romana, care se va socoti de către societate că cea mai buna publicatiune aparuta in cursulu anului.

„Inse aceste premii voru fi de doue specii:

„1. In trei ani consecutivi, dea rândulu, se va decerne „câte unu premiu de patru mii lei, Nr. 4000 L. n. *minimum*, „la cea mai buna carte aparuta in cursulu anului espiratu;

„2. Iara in alu patrulea anu se va decerne unu premiu „fixu de lei 12,000, carele se va numi „*Marele premiu Nasturelu*“, operei care va fi judecata că publicatiunea de capetenie ce va fi aparutu in cursulu celor patru ani precedenti. Acestu premiu nu se va putea decerne unei lucrari, „care va fi obținutu dejă unulu dintre premiile anuale, de „cātu defalcându dintrinsulu valórea premiului precedentu.

„Operele ce se voru recompensa cu acésta a doua serie „de premie voru tractá cu preferintia despre materiile urmatóre:

„a) Scrieri serióse de istorie si sciintiele accesorii ale „istoriei, preferindu-se cele atingetóre de istori'a tieriloru romane.

„b) Scrieri de religiunea ortodoxa, de morala practica „si de filosofia.

„c) Scrieri de sciintie politice si de economi'a sociala;

„d) Tractate originale despre sciintiele esacte;

„e) Scrieri enciclopedice, precum dictionare de istorie „si geografia, in cari se intre si istori'a si geografi'a Romaniei; dictionare generale sau partiale de sciintie esacte, de „arti si meserii, de administratiune si jurisprudentia, si alte „asemeni lucrari utile si bine intocmite;

„f) Cărți didactice de o valóre insemnata cá metodu si cá cuprinsu.

„g) Dictionare limbistice in limb'a romanésca, mai alesu „pentru limbile antice si orientale, adeca limb'a latina, elena, „sanscrita, ebraica, araba, turca, slavona veche, si altele;

„h) Publicatiuni si lucrari artistice de o valóre seriósa. „adeca relative la artile plastice, architectur'a, sculptur'a, pictur'a, gravura si chiar opere musicale serióse, pe care aceste „tóte Societatea Academica Romana le va putea apretia atunci „cându 'si va intinde activitatea ei si asupra tuturoru materiiloru de bele-arti;

„i) Scrieri de pura literatura romana, in prosa si in „versuri, precum poeme, drame si comedií serióse, — mai „alesu subiecte nationale, — si ori-ce alte opere de inalta „literatura. Acestor'a mai cū séma asiu dorí sè se acorde „*Marele premiu Nasturelu*, cându voru fi judecate ca avendu „unu meritu cu totulu superioru, spre a se da astu-felu o „incurajare mai puternica desvoltarii literaturii nationale“.

La acestea se mai adauga urmatórele dispositiuni luate de Societatea Academica.

1. La concursurile acestoru premii se potu presentá si opuri preinoite in noue editiuni, cari se voru fi retiparitu in cursulu anului de autori in viétia.

2. Dupa cuprinderea chiar a testamentului, traductiunile din limbi straine sunt escluse dela concursu; se va face inse

exceptiune pentru acele traductiuni de pe opuri straine clasice, cari:

a) sau prin dificultatile invinse ale unei perfecte reproduceri in versuri romanesci, voru constitui adeverate opuri literare ale limbei romane;

b) sau prin anexarea de elucidari si de note sciintifice, cu totulu proprie traducetorului, 'si voru fi insusitu meritele onoru lucrari originale in limb'a romana;

3. Cartile premiate de Academi'a Romana din alte fonduri ale sale sau cele tiparite din initiativa si cu spesele ei nu potu intra la concursu pentru premiile *Nasturelu* din seri'a B.

4. Premiile *Nasturelu* din seri'a B. se potu acordá numai onoru opuri complete, ci si partii unui opu tiparitu in cursulu anului, cu conditiune inse cá acésta parte se fia de valórea si de intinderea unui volumu si nu de ale unei simple fascióre, (minimum 400 pag. formatu in 8° garmondu).

5. Premiarea unei parti a unui opu la unu concursu anualu nu impiedica premiarea unei alte parti a aceluasi opu la unu concursu posterioru.

6. Opurile anonime si pseudonime voru putea fi admise la concursulu cartiloru tiparite, iar autorii lor, spre a primí premiile acordate, voru trebui se justifice proprietatea lor.

IV. *Premiulu Statului Lazaru*, de 5000 lei, se va decerne in sesiunea generala din anulu 1889 celei mai bune lucrari in limb'a romana asupra urmatorului subiectu:

„*Studiulu vinuriloru din Romani'a din punctulu de vedere economicu si alu compositiunii loru chimice*“.

Manuscrisulu va trebui se cuprinda materie pentru circ'a 300 pagine de tiparu in 8° *garmond*.

Terminulu presentarii manuscriseloru la concursu va fi până la 31 Decembre 1888.

V. *Premiulu Asociatiunii Craiovene pentru desvoltarea invetiamentului publicu*, in suma de lei 1,500, se va decerne, in sesiunea generala din anulu 1890, celei mai bune carti didactice in limb'a romana din câte se voru fi tiparitu dela 1 Ianuarie 1887 până la 31 Decembre 1889. Acésta data este si termenulu extremu alu depunerii la cancelaria Academiei, in 12 exemplare, a cartiloru propuse pentru concursu.

VI. *Premiulu Statului Eliade-Radulescu*, de 5000 lei, se va decerne in sesiunea generala din anulu 1890, celei mai bune lucrari scrise in limb'a romana asupra urmatorului subiectu:

„*Istori'a scóleloru in tierile romane in prim'a jumetate a secolului XIX până la anulu 1864*“.

Terminulu presentarii manuscriseloru la concursu va fi 31 Decembre 1889.

VII. *Premiulu Statului Lazaru*, de 5000 lei, se va decerne in sesiunea generala din anulu 1890 unei carti scrise in limb'a romana, cu conținutu sciintificu, care se va judec'a mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1888 până la 31 Decembre 1889, sau celei mai importante inventiuni sciintifice făcute dela 1 Ianuarie 1888 până la 31 Decembrie 1889.

VIII. *Premiulu Alexandru I. Cuz'a*, de 10,000 lei, se va decerne in sesiunea generala din anulu 1891 celei mai bune lucrari scrise in limb'a romana asupr'a urmatorelui subiectu:

„*Istori'a Romaniloru dela Aurelianu pâna la fundarea Principatelor*“.

Terminulu presentarei manuscriseloru va fi 30 Novembre 1890.

IX. *Premiulu G. San-Marin*, in suma de 1500 lei, se va decerne in sesiunea generala din anulu 1891 celei mai bune lucrari asupr'a urmatorelui subiectu:

„*Consideratiuni asupr'a comerçului Romaniei cu tierile straine atâtu la Orientu câtu si la Occidentu, inçependu cu secolulu alu XVI-lea pâna la anulu 1860*“.

Terminulu presentarii manuscriseloru la concursu va fi 31 Decembre 1890.

X. *Premiulu Statului Lazaru*, de 5000 lei, se va decerne in sesiunea generala din anulu 1891 celei mai bune lucrari in limb'a romana asupr'a urmatorului subiectu:

„*Igien'a tieranului romanu. Locuinti'a, incaltiamintea si imbracamintea. Alimentatiunea in diferite regiuni ale tieriei si in diferite timpuri ale anului*“.

Terminulu presentarii manuscriseloru la concursu va fi pâna la 31 Decembre 1890.

XI. *Premiulu statului Eliade Radulescu*, de 5000 lei, se va decerne in sesiunea generala din anulu 1892, celei mai bune lucrari scrise in limb'a romana asupr'a urmatorelui subiectu:

„*Nascerea si inmormentarea la Romani. Datine si credintie*“.

Terminulu presentarii manuscriseloru la concursu va fi pâna la 31 Decembre 1891.

XII. *Premiulu D. Hagi-Vasile*, de 5000 lei, se va decerne in sesiunea generala din anulu 1894, unei cãrti scrise in limb'a romana si publicata in timpul dela 1 Ianuarie 1888 pâna la 31 Decembre 1893, alu carei cuprinsu va fi:

Istori'a comerçului la Romani, sau starea actuala a comerçului in Romani'a, sau studii asupr'a legislatiunei comerciale in statulu romanu, sau ori-ce alte subiecte privitoare la comerçulu romanu.

NB. Manuscrisele lucrãrilor puse la concursurile premiilor de sub Nrii. IV, VI, VIII, IX, X, XI si XII se voru presentã anonime, purtãndu o devisa, care va fi reproducã pe unu plicu sigilat cu continendu numele concurentului.

Academi'a 'si reserva dreptulu de a tipari in publicatiunile sale lucrãrile ce se voru premia.

Premiile se voru da autoriloru numai dupa tipãrirea lucrãrilor premiate*).

*) Asia academi'a romana publica pentru anii cei mai de aprópe 12 premii respectabile, anume doue de cele mai mari din câte se vótãia la alte academiile europene multu mai vechi si mai bogate. Se in-tielege inse, cã pentru asemenea premii se si astépta lucrari nu numai originali, ci si compuse cu cea mai mare grija si óresicim cu inspiratiune si predilectiune pentru materi'a tractata. Red. Trans.

Schitie biografice din viéti'a judelui regescu Ioane Tiþie 1819—1875.

Cea mai inalta virtute civica este pastrarea memoriei barbatiloru binemeritati ai natiunei si patriei!

De atare servésca si schiti'a biografica a neuitatului barbatu, care in modesti'a sa nu sciã de nici o ambitiune vana.

Cum si-a iubitú némulu si natiunea sa, a doveditu prin testamentulu seu, care póte fi pentru multi unu demnu modelu de imitare.

Ioane Tiþie s'a nascutu la anulu 1819 (diu'a si lun'a nu se scie) in comun'a Solona, municipiulu Solnocu-Dobãca, din parinti romani gr. cath. economi plugari, nobili, inse fãra posesiune nobilitara, din care cauza serviau la domni pamentesci cã iobagi, — dar avea ceva stare materiala buna.

Ioane Tiþie incepù a cerceta scól'a dela monastirea Strãmb'a, de lângã comun'a Fizesiu, fiindu-cã pe acelea timpuri nu erã scóle satesci. Asia numitele scóle normale (primarie) le urmã in Desiu; éra liceulu 'lu absolvã la Clusiu in anulu 1843 cu succesu eminentu.

A fostu si clericu la teologi'a din Blasiu in trei ani pâna in 1846.

Cu ce s'a ocupatu dela absolvarea teologiei din 1846 pâna la anulu 1849 in 3 ani, nu se póte sci*).

Se afla intre actele lui unu documentu de purificare intaritu de generalu-maiorulu Urban, cã n'a luatú parte la revolutiunea din Transilvani'a in contr'a casei domnitóre in 1848—1849 pre timpul ocupatiunei de cãtra insurgenti; unu naturelu blãndu si modestu precumu erã densulu, nici cã potea face acésta.

I. Tiþie intrase in 4 Novembre 1849 in servitiulu publicu alu statului cã adiunctu la subcomisariatulu cesariu regescu alu Desiului, precum arata decretulu de pres. 8 Octombre 1849 subscrisu de Gabrielu Dorgo comisariulu regescu, care inca erã romanu si fúsesse aplicatu la functiuni publice cã atare. In aceea calitate Tiþie a servitu pâna in 30 Novembre 1854.

Atunci Tiþie fú denumitu definitivu cancelistu; cã atare functionã pâna in 9 Iuniu 1858 in Murasiu-Stoimusiu lângã Dev'a, de unde schimbãndu oficiulu cu unu altu romanu Michailu Iechimu, se stramutã la Tasnadu, unde serví pâna in 8 Aprilie 1861.

Aici, observamú, cã in 23 Octombre 1860 Tiþie depuse la gubernulu provinciale ces. reg. din Sibiu censure de jude in sciintiele politice practice si din codicele penale austriace, cum si din procedur'a criminala cu resultatu bunu.

Schimbãndu-se sistem'a de guvernare a tieriei prin resturnarea absolutismului, in urm'a epocalei diplome imperatesci din 20 Octombre 1860 in 20 Aprilie 1861 Ioanu Tiþie remase cu salariulu de 400 fl. in disponi-

* Daca a terminatu in Blasiu teologi'a, cursulu la aceea facultate dela 1831 inainte a fostu de patru ani cã si astadi, éra nu de trei ani. In anii 1848 si 1849 se va fi ocupatu si Tiþie cu ce s'a ocupatu mai tóta junimea nóstra, cu apararea esistentiei sale de perire sigura pâna in Augustu 1849.

bilitate; in sa in 20 Septembrie aceluiași anu 'lu denumi administratorulu prefectu sau comite supremu alu municipiului Solnocu de mijlocu de asesoru la Sedri'a judecatorésca in Zelau; éra in Octobree totu acelu anu 1861 fù alesu totu acolo in congregatiunea numitului comitatu de judecatoriu.

In 7 Ianuariu 1862 'lu denumi administratorulu de prefectu Daniilu Pataki de asesoru la judecatori'a provisoria de aici din Desiu, unde serví cu salariu de 800 fl. v. a. pàna la restauratiunea din 20 Iuliu 1867 cându remase éra in disponibilitate, apoi 'lu pensionara numai cu 157 fl. 50 cr. pensiune anuala.

In aceea stare Tiție cerù in 2 Novembre 1868 dela curtea de apelu din Tàrgulu Muresiului permisiunea de a depune censur'a de avocat; pe care de siguru o si depunea: inse simtiendu-se golulu, ce'lu făcuse in cercurile competente in 5 Decembrie 1868 se reactivà in oficiulu de asesoru, in sa numai cu 700 fl. salariu anuala.

In 13 Aprilie 1871 fù alesu prin comitetulu municipiului Solnoculu inferióre de jude suplentu la càrtile funduare in Desiu.

La organizarea judecatoriilor regesci in 1872 a fostu inse denumitu prin Maiestatea Sa Regele de judecatoriu regescu la Tribunalulu Regescu in Desiu cu salariu anuala de 1700 fl. v. a., in care calitate a servitu pàna la mórtea sa urmata in 24 Aprilie 1875 in etate numai de 56 de ani. Inainte de aceea, adeca, in 25 Iuliu 1873 se cununase cu Anna Popu din Manasturu, cu care neavendu prunci testà intrég'a sa avere „Asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu“. Academiei romane de drepturi legà 100 fl. v. a. mobiliariile si dreptulu folosintei unei case din Desiu veduvei sale Ana Popu, si mosi'a sa din Solon'a, locul nascerei sale, scólei romane de acolo, si bibliotec'a aseminea asociatiunei transilvane, prin care fapta demna de imitatu elu si-a eternisatu numele.

E de insemnatu, cà acestu patriotu si romanu cu inima curata ținea totu mereu foi romane partinindu literatur'a, si luá parte si la tóte colectele nationale.

Sciá perfectu limbele latina, romana, magiara si germana. Elu a fostu unu judecatoriu dreptu, inpartialu càtra ómenii de ori-ce nationalitate, religiune, stare si conditiune sociala, omu blàndu, intieleptu si modestu apoi romanu si patriotu bunu, ceea-ce se vede si din inaintarea sa tãrdie si anevoiósa in functiuni, cà unulu care trecea de romanu prea zelosu.

Epitafiulu seu: 1819—1875.

Aici jace Ioanu Tiție	Nascutu din opinea
Unu judecatoriu dreptu	Din comun'a Solon'a
Cu multe cunoscintie	Iubí cu inima adenca
Din poporulu romanescu.	Natiunea sa romana.

Acestu romanu mare
Modelu de virtuti crestinesci
Si-au testatu scump'a avere
Pentru scóle romanesci.

Sireagu, 7 Maiu n. 1888.

Petru Murasiannu.

In memori'a lui Carolu Davila medicu generalu in Romani'a repausatu in Augustu 1884.

Meritele neperitóre ale doctorului Davila pentru patri'a sa adoptiva le-au relevatu si descriu altii prea frumosu cu ocaziunea inmormentarei sale, cum si in alte timpuri. Vechi'a cunoscintia pe care o avusem si eu cu acelu barbatu eminent me adusese in positiune, cà in cursu de preste douedeci de ani se vedu cu ochii mei pe o multime de tineri romani de dincóce de munti aflându'si patronu si scutitoriu mai alesu la scól'a de medicina, aprópe numai in Dr. Davila.

Cà delegatu alu Eforiei la Asilulu Elen'a Dómn'a Dr. Davila reflectase si la crescerea fetitieloru orfane din acést'a tiéra, apoi cu ocaziunea espositiunei nóstre din var'a anului 1881 venindu aici in persona se informà de aprópe despre impregiarile nóstre sociali, éra urmarea fù, cà Efori'a 'si facù mila cu vre-o patru fetitii orfane si le primí in Asilu. Dupa aceea mai urmara si altele vre-o trei, càci pàna cându erá in viatia Davila, regul'a, disciplin'a, instructiunea in Asilu erá pismuita de multe alte institute de crestere. La mórtea lui chiaru elevele au presimtitu cà perderea pentru ele este nereparabila, precum s'a si vediutu indata la unu anu, si éta cum 'si manifestasera ele durerea lor prin graiulu unei camerade anume Paulin'a Sàgàrceanu.

O! iata inc'o lovire a sórtei neindurata
Ce e mai durerósa decátu durerea chiar!
Càci pierderea e mare si totulu ne arata,
Cà lacrami si suspine sunt tóte inzadaru!

Dar.. plàngemu, noi, orfani, si plànge totu sermanulu,
Din pieptulu nostru ese suspinu sfàsiitoru,
In calea'ne de lacrami durerea ne e limanulu,
Càci amu perdutu... pe cine!? „P'un tata iubitoru!“

Se plàngemu toti orfani ce 'n diminéti'a vietiei,
Lipsiti de radia calda a sórelui iubit, u,
Vomu ingheti'a 'n durere, la vèntulu desperarei
Gemendu „*avut'amu sóre... dar... a apus subitu*“.

O! bunu, iubit, parinte! Privesce, lasi in urma'ti:
Copii orfani de tata cu sufletulu in doru,
Sermanii, ce mângaiere gasia ori-càndu la sinu'ti
S'o tiara ce te plànge cu-intregulu ei poporu!

In ceru unde vei merge in inalta'ti locuintia
Vei regasí pe mam'a ce multu noi amu iubit; u,
Cu dens'a, scumpu parinte, formati o providentia
Si conduceti in viatia p'orfanulu parasitu!

Ér' tu, trist'adunare! Si voi surori iubite
Se'i dicemu adi „*adio*“ lãnga mormentulu seu,
Si ridicàndu la ceruri priviri indurerate
Sioptiti: „*Dórma, in pace! Se'lu erte Dummedieu*“!)

*) Din anulu 1887 incóce se incuibase in Asilu o disordine si unu spiritulu de rebeliune cu totulu neasteptate dela fete sarace, ținute cele mai multe din venitul fondurilor publice. Fostulu ministru dn. Dim. Sturdz'a fù silitu a pasí la mijlocu cu tóta energi'a ceruta.

PARTEA OFICIALA.

Nr. 137/1888.

Procesu verbale

alu comitetului Asociatiunii transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luatu in siedinti'a dela 29 Maiu n. 1888.

Presiedinte: Elia Macelariu membru alu comitetului. Membrii presenti: Dr. Ilarionu Puscariu, P. Cosm'a, G. Baritiu, Ioanu Popescu, Z. Boiu, Nicanoru Fratesiu controloru.

Secretariu: Dr. I. Crisianu.

Nr. 52. Membrulu comitetului, Elia Macelariu, notifica, că vice-presiedintele Asociatiunii D-lu Iacobu Bolog'a in urm'a unui morbu greu, silitu fiindu a pazí patulu, l'a insarcinatu pe densulu a conchiema si conduce acésta siedintia.

— Spre sciintia.

Nr. 53. Directorulu despartimentului VII (Abrudu) alu Asociatiunii transilvane, d-lu Gerasimu Candrea, prin adresa dto 24 Aprilie a. c. Nr. 2 respundiendu la insarcinarea primita din partea acestui comitetu cu datulu 15 Aprilie a. c. Nr. 105 referitóre la fixarea terminului pentru proxim'a adunare generala a Asociatiunii, raportédia, că dorinti'a subcomitetului si a inteligentiei din Abrudu si giuru ar' fi cá, ținendu-se contu de anumite impregiurari locale, terminulu pentru numit'a adunare se se ficiedie pe 6/18 Augustu a. c. eventualu pe 24 Iulie (5 Augustu) a. c. si dilele urmatóre, fiindu acesta timpulu celu mai oportunu pentru numitulu scopu (Ex. Numerulu 113/1888).

— Adunarea generala a Asociatiunii transilvane se va ținea in Abrudu la 24 Iulie (5 Augustu) a. c. si dilele urmatóre, avendu a fi incunosciintiate despre acést'a locurile competente si despartimentulu VII alu Abrudului, si a se face pasii de lipsa, cá membrii Asociatiunii, care voru dorí se participe la adunare, se póta călatorí pe căile ferate cu pretiuri reduse. Secretariulu, Cassariulu si Bibliotecariulu Asociatiunii primescu insarcinarea a pregatí rapórtele obicinuite.

Nr. 54. Directiunea scólei civile de fete a Asociatiunii presenta spre aprobare programulu examenelor publice, ce au a se ținea cu finea semestrului de vara alu anului scol. 1887/8 (Ex. Nr. 134/1888).

Programulu prezentatu se apróba in urmatorulu cuprinsu:

Mercuri in 27 Iunie n. a. c.

8—9 Religiunea cu tóte clasele.

9—9³/₄ Istori'a universală cu clas'a II.

9³/₄—10¹/₂ Limb'a maghiara cu clas'a III.

10¹/₂—11¹/₄ Limb'a maghiara cu clas'a I.

11¹/₄—12 Chemi'a cu clas'a III si IV combinate

3—3³/₄ Istori'a naturală cu clas'a I.

3³/₄—4¹/₂ Economi'a de casa cu clas'a III. IV combinate

4¹/₂—5¹/₂ Limb'a franceza cu tóte clasele.

Joi in 28 Iunie n. a. c.

8—9 Aritmetic'a cu clas'a II.

9—9³/₄ Geografi'a cu clas'a III.

9³/₄—10¹/₂ Limb'a romana cu clas'a IV.

10¹/₂—11 Limb'a germană cu clas'a II.

3—4¹/₃ Music'a instrumentală.

4¹/₂—6 Declamatiuni si cãntari.

Vineri in 29 Iunie n. a. c.

La 9 óre a. m. incheierea anului scolariu in modu publicu, pe lãnga:

a) executarea unei cãntari de tóte elevele;

b) rostirea unei cuventuri ocazionale din partea directorului;

c) cetirea catalógelor elevelor promovate, si

d) distribuirea atestatoru.

Directiunea institutului se insarcinédia a incunosciintia locurile competente despre cele stabilite in privinti'a examenelor.

Nr. 55. In legatura cu conclusulu de sub Nr. precedentu si in conformitate cu prescisele §-lui 8 alu 2 din stat. de org. comitetulu decide:

— La examenele publice dela scól'a civilă de fete a Asociatiunii cu privilegiulu incheerii anului scolariu ce expira, comitetulu va fi reprezentatu prin delegatulu seu in afacerile scolare, d-lu prof. semin. I. Popescu, despre ceea-ce se incunosciintíeaza si directiunea institutului.

Nr. 56. Totu in legatura cu cele conchuse la Nr. 54 si in conformitate cu prescisele §. 9 alu regulamentulu pentru cursulu complimentariu, adusu in legatura cu scól'a civilă, comitetulu decide:

— Examenulu cu privilegiulu incheerii anului scolariu ce expira cu elevele din cursulu complimentariu dela scól'a civilă de fete a Asociatiunii se va ținea la 11/23 Iunie n. a. c. la 9 óre a. m. in presenti'a comisiunii exmisse din sinulu comitetului in persónele d-loru G. Baritiu si Elia Macelariu, despre ceea-ce se incunosciintíeaza directiunea institutului.

Nr. 57. Magistratulu orasiului Sibíiu incunosciintíeaza comitetulu, că a dispusu prin economatulu orasiensescu repararea si astuparea zidului din fundulu gradinei scolare. (Ex. Nr. 123/1888).

— Spre sciintia.

Nr. 58. Plenipotentiatulu comitetului Asociatiunii in caus'a lasamentului dupa Avramu Iancu, d-lu B. P. Harsianu, substerne protocolulu de licitatiune ținuta in 29 Aprilie a. c. in Cãmpeni in scopulu executarii reparaturiloru la cas'a fosta a lui Avramu Iancu, dimpreuna cu conditiunile de licitatiune si cu vadiulu in suma de 31 fl. 70 cr. depusu de minusoferentele Avramu Iancu, cu aceea, că din conditiunile de licitatiune au remasu unele lucrari afara si că ar' fi bine, cá actulu de licitatiune se nu se apróbe (Ex. Nr. 125/1888).

Avendu in vedere, că dupa cum numai in timpulu din urma s'a potutu constatá, din conditiunile de licitatiune au remasu unele lucrari afara, precum varuitulu din launtru alu casei, podirea odaiei de desubt si cuptórele trebuincióse, si că prin urmare ceea-ce in conformitatea numiteloru conditiuni s'ar face, ar' fi unu lucru numai pe jumetate: Actulu de licitatiune incheeatu la 29 Aprilie a. c. in Cãmpeni nu se apróba, avendu minusoferentulu Avramu Iancu a 'i se restituí vadiulu depusu. Cu esecutarea acestui conclusu se insarcinédia plenipotentiatulu in afacere, d-lu B. P. Harsianu.

Nr. 59. Directiunea institutului de creditu si economii „Silvani'a“ din Simleu prin adres'a dto 28 Aprilie a. c. Nr. 71

respundiendu la recercarea acestui comitetu dto 27 Martie a. c. Nr. 86 in cestiunea intreprinderi unei colecte in favorulu scólei Associatiunei intre partidele, ce uséza de imprumuturile numitului institutu, arata, cà 'i e imposibilu a pune in praxa procedur'a, ce 'i s'a recomandat, din motivulu altoru angajamente de aceeași natura luata asuprasi, spera inse, cà din càndu in càndu va putea concurge si dens'a cu sume mai modeste in favorulu numitei scoli, in care scopu si cu acésta ocaziune transpune sum'a de 20 fl. v. a. (Ex. Nr. 118/1888).

— Spre sciintia, avendu sum'a de 20 fl. v. a. a se evita in modulu usitatu in „Transilvani'a“ organulu asociatiunei.

Nr. 60. Directiunea institutului de creditu si economii „Albin'a“ prin adres'a dto 8 Maiu a. c. Nr. 7408 incunoscintiedia comitetulu, cà „unu censoru alu filialei Albin'a din Brasiovu“ carele voiesce se remàna anonimu, i-a pusu la dispositiune sum'a de 200 fl. v. a. pentru trebuintiele curente ale scólei civile a Associatiunei, care suma dens'a i-a asemnatu in contulu curentu alu Associatiunei, deschisu la institutulu „Albin'a“. (Ex. Nr. 121/1888).

— Cu multiamita spre sciintia, avendu a se publica acésta contribuire la colecta intreprinsa sub „Anonimulu“ in organulu Associatiunei.

Nr. 61. Directiunea institutului de creditu si economii „Albin'a“ prin adres'a dto 14 Maiu a. c. Nr. 7590 pe lãnga transpunerea unei liste, incunoscintiedza comitetulu, cà dela filial'a Albinei din Brasiovu a primitu sum'a de 318 fl. 38 cr. incasati la cass'a numitei filiale, cà contribuire dela persónele cuprinse in list'a de susu, pentru trebuintiele curente ale scólei Associatiunei si cà o a asemnatu in contulu curentu alu Associatiunei (Ex. Nr. 127/1888).

— Cu multiamita spre sciintia. Cuitarea sè se faca in modulu obicinuitu.

Nr. 62. Directiunea despartimentului I. (Brasiovu) alu Associatiunei transilvane prin hãrti'a dto 9 Aprilie a. c. Nr. 257 substerne spre revisuire protocolulu siedintiei subcomitetului din acelu despartimentu, țnuta la 7/19 Aprilie a. c. in Brasiovu.

Din protocolulu substernutu se vede:

1. Starea cassei cu finea anului 1887 si

2. Cà apelulu Reuniunei femeiloru romane din Sibiiu, cu 5 liste de colecte, s'a espedatu mai multoru persóne din despartimentu pentru acuirarea pe sém'a scólei Associatiunei a unei colectiuni de modele de diferite lucrari de màna servsite de femeile romane de pe sate. (Ex. Nr. 111/1888).

— Spre sciintia.

Nr. 63. Au incursu la cass'a Associatiunei taxe de membrii ordin. dela: Simeonu Marcu in Cãmpeni pro 1887 5 fl.; Vasile Suciu in Gherl'a pro 1887 5 fl.; Dr. Brandusianu in Blaju pro 1887 5 fl.; Dr. Const. Moisilu in Naseudu pro 1888 2 fl. 50 cr.; Gregoriu Pletosu in Naseudu 2 fl. 50 cr.; Ioanu Tanco in Naseudu pro 1887 3 fl.; si pro 1888 2 fl.; Alexandru Macaveiu in Buciumu-Siasa pro 1887 5 fl.; Elen'a Barbu in Reghinu pro 1888 5 fl.; Teodoru Lupu in Gherl'a pro 1887 fl. 5 fl.; Leontinu Simonescu in Sibiiu pro 1887 2 fl. 50 cr.; Gabrielu Scridonu in Naseudu pro 1887 5 fl.; George Decianu in Cãmpeni pro 1887 4 fl. 95 cr.; Ioanu Porutiu in Budapest'a pro 1888 5 fl.; Ioachim Bacila in Boitia

pro 1887 1 fl. 25 cr.; Florianu Porcius in Rodn'a-vechie pro 1888 5 fl.; Nistoru Manciu in Ocolisiulu-mare pro 1886—1889 2 coponi in pretiu de 20 fl.; Dumitru I. Munténu in Brasiovu pro 1887 5 fl.; I. V. Russu in Sibiiu pro 1888 2 fl.; Pavelu Besia in Borgo-Prund pro 1887 2 fl. 50 cr.; Petru Cherebetiu in Cascau pro 1887 5 fl.; Simeonu Micu in Alb'a Iuli'a pro 1888 5 fl.; si Nicolau Sustai in Brasiovu pro 1888 5 fl.

— Spre sciintia.

Sibiiu, d. u. s.

Elia Macellariu m. p.,
presiedinte.

Dr. I. Crisianu m. p.,
secret.

Verificarea acestui procesu verbalu se increde Dloru :
Dr. Puscariu, Cosm'a si I. Popescu.

S'au cetitu si verificatu. Sibiiu 4 Iuniu 1888.

Dr. II. Puscariu m. p.

P. Cosm'a m. p.

I. Popescu m. p.

Nr. 138/1888.

Procesu verbalu

alu comitetului Associatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu luat in siedinti'a extraordinara dela 30 Maiu n. 1888.

Presiedinte: Elia Macelariu, membru al comitetului. Membrii presenti: Dr. II. Puscariu, I. St. Siulutiu, P. Cosm'a, I. V. Russu, I. Popescu, G. Baritiu.

Secretariu: Dr. I. Crisianu.

Nr. 64. Presiedintele ad hoc si membru alu comitetului, d-lu Elia Macellariu, arata, cà s'a aflatu indemnatu a conchiemá pe membrii comitetului la siedintia estraordinara intr'o cauza prea trista, spre a anuntia adeca, cà ilustrulu vice-presiedinte, si neobositulu aperatoriu alu intereseloru Associatiunei transilvane, d-lu Iacobu Bolog'a, astadi la órele 7¹/₂ a. m. dupa scurte suferintie, s'a mutat la cele eterne, si ca ceremoni'a inmorméntarii a acestui binemeritatu barbatu se va ținé Vineri in 1 Iunie n. a. c.

— Comitetulu adãncu miscatu de trist'a scire, ce 'i se face, decide:

1. Sè dea expresiune prin ridicare si la protocolu celei mai profunde dureri pentru ireparabil'a perdere.

2. Sè 'si descopere jalnicei familii condolenti'a, presefãtãndu-se in corpore in locuinti'a defunctului.

3. Sè dea si din parte'si unu anuntiu funebru.

4. Sè puna pe cas'a Associatiunei (strad'a morii Nr. 8) o flamura négra pãna dupa inmorméntare.

5. Sè depuna pe sicriu o cununa de flori.

6. Sè participe la inmorméntare in corpore dimpreuna cu corpulu invetiatorescu si alu eleveloru dela scól'a civila de fete cu internatu a Associatiunei.

7. La mormèntu se vorbésca in numele Associatiunei transilvane primu-secretariulu Associatiunei, dlu George Baritiu.

Nr. 65. In legatura cu conclusulu de sub punctulu precedentu si avèndu in vedere, cà dela ultim'a adunare generala incóce Associatiunea a ajunsu in regretabil'a positiune de a indurá o indoita lovitura si anume de a perde atãtu pe

presedintele cătu și pe vice-presedintele seu, în fine avându în vedere și prescisele §. 30 din statute, comitetulu decide:

— Provederea agendelor presidiale pentru timpul până la procsim'a adunare generala a Asociatiunei transilvane se increde veteranului membru alu comitetului, Dlui George Baritiu.

Sibiiu, d. u. s.

Elia Macellariu m. p.,

Dr. I. Crisianu m. p.,
secretariu II.

Verificarea acestui procesu verbalu se increde d-loru:
I. Popescu, P. Cosm'a și Dr. II. Puscariu.

S'a verificatu, Sibiiu 5 Iunie 1888.

P. Cosm'a m. p.

I. Popescu m. p.

Dr. II. Puscariu m. p.

Bibliografia.

Din prea bine cunoscut'a Bibliotec'a de lectura, pentru copii, elaborata cu multu talentu și grija parintésca de cătra onor. domnu Ioanu M. Riurianu vechiu profesoru și directoru, au aparutu în editiuni noué urmatóarele bucati:

— Nóue Istorióre pentru copii urmate de Rugaciuni. — Diferite caractere numerice. Din bibliotec'a de lectura pentru tinerimea romana de ambe-sexe elaborata dupa diferiti autori de I. M. Riurianu. Scriere aprobată de onor. ministeriu alu culteloru și instructiunii publice. A patr'a editiune. Bucuresci. Tipografi'a moderna Gregorie Luis. str. Academiei Nr. 24. 1887. 112 pag.

— Despre Datoriile copiiloru către parintii lor. Scriere aprobată de onor. ministeriu alu culteloru și instructiunii publice. A cincia editiune 112 pag.

— Franclinu, Opere alese din bibliotec'a de lectura pentru tinerimea romana de ambe-sexe elaborata dupa diferiti autori. Scriere aprobată de onor. ministeriu alu culteloru și instructiunii publice. A cincia editiune 110 pag.

— Privighitórea urmata de Tudórea sau Copilulu perdutu. Scriere aprobată de onor. ministeriu alu culteloru și instructiunii publice. A trei'a editiune 111 pag.

— Emigrantii la Brasili'a. Scriere aprobată de onor. ministeriu alu culteloru și instructiunii publice. A treia editiune 114 pag.

— Istorióre pentru copii. Din bibliotec'a de lectura pentru tinerimea romana de ambe-sexe. Elaborata dupa diferiti autori de I. U. Riurianu. Scriere aprobată de onor. ministeriu alu culteloru și instructiunii publice. A treia editiune pag. 109.

Fia-care cárticica costa numai câte 60 bani, (25 cr. v. a.) adeca cu pretiu fórté scadiutu.

Scopulu salutariu urmaritu prin acestea cárticele se póte vedea din prefatiune, éra modulu întrebuintiarei lor în scóla, din apendicele dela pag. 106 din Datoriile copiiloru cătra parinti; a se vedea și apretiarea d-lui Alesandru Odobescu dela pag. 115 din Emigranti și artic. dela pag. 99 din Franclinu.

— Romani din muntii apuseni (Motii) de Teofilu Frâncu și Georgie Candrea. Scriere etnografica

cu 10 ilustratiuni în fotografie. Bucuresci, în Tipografi'a moderna Gr. Luis strad'a Academiei 24 1888 pag. 303 cu 10 ilustratiuni prea interesante. Editiune eleganta. Pretiu 20 lei noi.

Tabla de materii.

Partea I.

— Muntii apuseni. Romani dela pólele muntiloru apuseni. — Mocanii. — Baiesii (Minerii). — Termini speciali la mineri. Crisienii. Tergulu de sarutatu din Halmagiu. Motii. Tergulu de fete din Gain'a dela pag. 1—67.

Partea II.

— Graiulu Munteniloru în generalu. — Graiulu Abrudianu. — Graiulu Motiloru. — Cuvinte în care *n* se preface în *r*. Cântece populare în rotacismu. — Cuvinte din graiulu Munteniloru, dela pag. 73—97.

Diverse.

Reuniunea femeiloru romane din Sibiiu, a țnutu în 11 Martie nou adunarea sa generala. Din raportulu cetitu estragemu urmatóarele: scóla Reuniunei e cercetata de 29 eleve (17 din Sibiiu, 2 din Ungari'a, 1 din Bucovin'a, 2 din Bucuresci, 7 din diferite parti ale Transilvaniei); rezultatulu exameneloru semestrale a fost fórté multiamitoriu.

Starea averei reuniunei în 31 Decembre 1887 a fost: fondulu inalienabilu 3126 fl. 24 cr., ér' alu fondului disponibilu 4901 fl. 39 cr.

Membrii noi s'au inscrisu 13; numerulu membriloru preste totu e 231. Dintre cari: onorari 6, fundatori 2, pe viatia 25, ordinari 97 și ajutatori 101.

Date statistice. În „Monitoriulu oficialu“ din Romani'a cetimu, că în cele 70 orasie din tíera cu o populatiune circ'a 830,568 sunt 300 scóle, 1115 clase, 976 sali și 948 institutori (invetiatori).

Orasiulu, care are mai multe scóle e Bucuresci cu 45, apoi vine Iasi cu 18, Galati 14, Brail'a 13, Craiov'a 11, Ploiesci și Berladu cu câte 10 etc.

Date statistice. Din siematismulu diecesei reformatiloru din Ardélu se vede, că în acelu mare principatu sunt 19 districte bisericesci reformatate cu 553 comunitati parochiale mame și 539 filie cu 357,151 suflete, conduse de 553 oficii parochiale (89 de clas'a I, 99 de II, 84 de III și 281 de IV clasă). 51,737 prunci sunt obligati a cercetá scóla, în fapta inse ambla la scóla numai 40,350. Posturi invetiatoresci sunt 620. La unu preotu se vinu 701 suflete.

Districtulu Selagiu-Solnocu este districtulu celu mai impoporatu de reformati. În Romani'a sunt 7846, în Bucovin'a 300 reformati magiari (calvini).

Aici e interesantu a mai scí, că în Ardélu sunt 663,344 romani gr. cath. 646,218 gr. or.; 270,391 rom. cath. 203,130 luterani (sasi), 51,194 unitari, 35,149 jidani, 997 alti. Cu totulu sunt în Ardélu 2.230,966 locuitori, dintre cari 1.309,562 romani.

(Dupa „Luminatorulu“ din Temisiór'a).

Scól'a superióra de fetitie din Sibiiu.

(Continuare din Nr. 9—10 anul 1888).

Transportu din Nr. 9—10: 8569 fl. 42 cr., 200 fl. in obligatiuni, 932 fl. 43 cr. in libele de depuneri.

Au mai incursu pentru scól'a de fete cu internatu din Sibiiu dela unu censoru alu filialei Albin'a din Brasiovu (unu anonim) 200 fl.; din colect'a pusa la cale de filial'a Albin'a in Brasiovu dela I. Olténu 1 fl.; Ioanu Costea 3 fl.; Nicol. I. Stanciu 75 cr.; N. Anghelu 1 fl.; Spirid. Bobinc'a 1 fl. 50 cr.; I. L. Craiovénu 50 cr.; N. Tom'a 5 fl.; Gl. Simonu 40 cr.; Alexe A. Stefanu 75 cr.; Balasi'a St. Blebea 3 fl.; Nicol. I. Gologanu 9 fl.; Radu R. Popea 4 fl. 25.; Mari'a N. Olténu 50 cr.; D. Pascu 1 fl.; Iudit'a Bongescu 1 fl. 25 cr.; N. N. 75 cr.; Ioanu Cojanu 30 cr.; Tanase Bozocea 50 cr.; N. N. 75 cr.; Moise Grecianu 50 cr.; Ioanu Stoianu 1 fl. 31 cr.; Ioanu Stroeie 1 fl.; I. Radulescu 3 fl.; N. N. 75 cr.; Ioanu Marg'a 63 cr.; N. N. 25 cr.; N. N. 50 cr.; Andreiu Draganelu 20 cr.; N. V. Rosculetii 3 fl. 75 cr.; Ioanu Dogariu 50 cr.; Aronu Barbu 2 fl. 25 cr.; Stefanu Pitisiu 60 cr.; Ioanu I. Babesiu 25 cr.; Achimu Comanu 25 cr.; Dem. Draghiciu 9 fl.; George Dobasiu 25 cr.; Avisalom Mucea 3 fl. 50 cr.; Ioanu Achimu Russu 1 fl.; Radu Stoianu 75 cr.; Ioanu I. Puscariu 1 fl. 80 cr.; N. N. 75 cr.; Stefan Proc'a 5 fl.; George Pop'a 1 fl.; N. Barbu 60 cr.; Iónu Zichilu 25 cr.; Ioanu Dragosiu 7 fl. 50 cr.; George Babesiu 1 fl. 50 cr.; George Lupanu 50 cr.; Irimie Onisie 2 fl. 50 cr.; Susan'a Simionu 60 cr.; Nicolae I. Clocotianu 75 cr.; Part. Wili 30 cr.; Ioanu I. Persinariu 25 cr.; N. N. 30 cr.; Ioanu Gridanu 1 fl.; Vas. G. Cucu 50 cr.; Ilie Cherecinu 25 cr.; N. N. 65 cr.; Nicol. Morariu 50 cr.; Ioanu N. Sasu 6 fl.; Andreiu G. Nanu 50 cr.; Achimu Gissu 25 cr.; I. N. Bancila 75 cr.; Al. Stroeie 4 fl.; V. Ionescu 1 fl. 50 cr.; Dem. Draganescu 2 fl.; Ioanu Belu Jalea 5 fl.; Ioanu Russu 55 cr.; Mari'a N. Luc'a 1 fl. 80 cr.; Tom'a Simonu 1 fl. 25 cr.; N. N. 75 cr.; Nicol. G. Voicu 35 cr.; Voicu Rosculetii 3 fl.; Bucuru Paisu 1 fl. 50 cr.; N. Muscoiu 25 cr.; Ioanu Motosea 35 cr.; G. Giea 4 fl. 50 cr.; B. Iliescu 25 cr.; Ioanu D. Scortia 75 cr.; Silv. Gocsmanu 1 fl. 50 cr.; G. V. Maminutiu 50 cr.; N. N. 1 fl.; N. N. 2 fl.; Nicol. Deacu 40 cr.; G. Radu 1 fl. 50 cr.; Moise Gocsmanu 1 fl.; Tordai Mih. 25 cr.; Ioanu I. Crisbasianu 23 cr.; N. N. 50 cr.; Petru Cucu 50 cr.; G. Cretiu 1 fl. 25 cr.; N. N. 25 cr.; Ioanu Rogozea 63 cr.; Ilisie Rozorea 1 fl.; George Rogozu 2 fl. 25 cr.; Manea Tabacu 5 fl.; Ioanu Pazitoru 1 fl. 10 cr.; Ioanu Negrea 1 fl.; Sam. Dragosiu 1 fl.; Bolog'a Fer. 20 cr.; G. Fulea 1 fl.; Zin Casasu 1 fl.; N. Clinciu 1 fl. 50 cr.; V. Arsenie 1 fl. 50 cr.; Oprea Trandaburu 10 fl.; Radu Moroiianu 15 fl.; N. V. Rosculetii 1 fl. 50 cr.; Par. I. Mirénu 30 cr.; Marinu V. Gologanu 5 fl.; Ioanu Tom'a Bozocea 50 cr.; Ioanu I. Ghimbasiu 50 cr.; N. M. Danu 1 fl. 50 cr.; George Babesiu 15 fl.; A. Santa 68 cr.; Ioanu I. Costea 1 fl.; Vas. Siloiu 50 cr.; Pavelu Micu 1 fl. 25 cr.; N. Comanitiu 25 cr.; G. R. Bessea 80 cr.; Al. Istrate 75 cr.; Ilisie Aft. Popa 30 cr.; Ioanu Glejaru 20 cr.; Nicol. N. Pop'a 75 cr.; Glig. Bordea 2 fl.; Ioanu Nanu 25 cr.; N. N. 25 cr.; George Piposiu 63 cr.;

Samoila Lörincz 2 fl.; G. T. Dut'a 25 cr.; N. N. 50 cr.; Savu Cârnu 1 fl.; Stefanu Thans 1 fl.; George Stoianu 17 fl. 50 cr.; An'a Patcova 30 cr.; Simionu Balcasiu 1 fl. 50 cr.; Florea Acsente 30 cr.; Pant. Negulici 2 fl. 25 cr.; Bucuru Persoiu 1 fl. 50 cr.; George Guimanu 2 fl.; An'a B. Sdraila 1 fl. 50 cr.; Todoru Banucu 50 cr.; Gerase Stanciu sen. 1 fl. 50 cr.; Abelt Mih. 50 cr.; Ioanu Tulbure 1 fl.; Tom'a Demeteru 25 cr.; N. N. 5 fl.; Ioanu Feldiorénu 25 cr.; Savu Cârno 1 fl.; Eremie Butnariu 2 fl.; N. N. 50 cr.; G. Moldovanu 2 fl. 25 cr.; Par. Radu 25 cr.; Ioanu Malusielu 60 cr.; G. Reitu 65 cr.; Vasile Nemea 23 cr.; Bucuru Manecut'a 75 cr.; Cârstea Olténu 50 cr.; G. Lazaroiu 50 cr.; G. Puiu 55 cr.; Neagoe Popea 6 fl.; P. Bunic'a 25 cr.; Nic'a Halmagy 38 cr.; Alexe Chitu 3 fl. 50 cr.; I. Bunic'a 25 cr.; Ioanu Tulbure 35 cr.; Ioanu Pop'a 1 fl.; N. N. 2 fl.; G. Luc'a 75 cr.; Mari'a Orghidanu 50 cr.; N. N. 50 cr.; N. N. 50 cr.; Lazaru Ormenisanu 50 cr.; Dem. V. Persoiu 2 fl.; Vas. Ardelénu 50 cr.; G. Tataru 1 fl. 25 cr.; Ioanu N. Gramada 1 fl. 50 cr.; Bunic'a Mozes 50 cr.; Nicolae Mohanu 40 cr.; George Gavrilu 55 cr.; Lavics'a Gy. 3 fl.; N. N. 6 fl.; Ios. Muscanu 50 cr.; George Grozea 60 cr.; Mari'a Cucu 50 cr.; Tom'a Moise 50 cr.; Amanc'a Mih. 50 cr.; N. N. 25 cr.; Oprea Czicoiu 1 fl.; Nicolae Simonu 1 fl. 25 cr.; Paras Guimanu 25 cr.; Ioanu Iordache 30 cr.; Florea Teces 63 cr.; Ioanu Vladerénu 25 cr.; Ioanu Renghea 1 fl.; Mihailu Gorges 50 cr.; Andreiu Munténu 30 cr.; Lefteri'a Stoi'a 60 cr.; N. N. 60 cr.; Marin'a Pacularu 75 cr.; Ioh. Bergel 38 cr.; Oprea Rosculetii 50 cr.; George Ciopala 2 fl. 50 cr.; Demetriu Russu 15 cr.; N. N. 1 fl.; Iónu Musoti 75 cr.; N. N. 50 cr.; Buc. Ticusanu 50 cr.; Radu Sierbanu 1 fl. 50 cr.; N. N. 50 cr.; Vas. Pârvu 25 cr.; N. N. 1 fl. 50 cr.; Mari'a Olténu 50 cr.; Nic. N. Jing'a 50 cr.; Ioanu Popu 30 cr.; cu totulu dela acésta colecta . . . . . 318 fl. 38 cr.

Dela institutul de creditu si economii „Silvani'a“ in Simleu 20 fl.; dela institutul de creditu si economii „Muresiana“ prin dlu directoru Barbu colectatu dela Feier Dumitrului Ioanu Gori din Hodacu 1 fl.; Danciu Constantinu din Nadasi'a 1 fl.; Stoic'a Ioanu lui Iichimu din Secalu 50 cr.; Mateiu Teodoru din Craifaleu 50 cr.; Mer'a Ioanu din Beic'a rom. 30 cr.; Frici Zacharie din Socolu 1 fl.; Stoic'a Simeonu din Saulu 30 cr.; Tomutiu George din Monoru 30 cr.; Michr'a Efremu din Rip'a super. 50 cr.; Cafaru Dumitru din Ibanesci 50 cr.; Gliga Stefanu din Ibanesci 50 cr.; Sinténu Filonu din Bal'a 30 cr.; Braténu Ioanu din Potocu 50 cr.; Niculici Ioanu alu Stratonu din Hodacu 50 cr.; Grauru Mafteiu din Luieru 30 cr.; Petrea Nastasie din Ibanesci 50 cr.; Roth Andreas din Petelea 50 cr.; Chioranu Constantinu lui Ionutiu din Solovestru 30 cr.; Craciunu Pavelu din Rip'a infer. 50 cr.; Maieru Teodoru din Hudacu 50 cr. cu totulu 10 fl. 30 cr.

Sum'a totala fl. 9118 10 cr.; in obligatiuni 200 fl.; in libele de depuneri 932 fl. 43 cr.

Comitetulu Associatiunei transilvane pentru literatur'a romanu si cultur'a poporului român.